

Startnotitie Cultuurbeleid 2024-2027

Live in Buren 2023
Foto: Karin Helmink

Inhoud

1. Inleiding	2
1.1 Aanleiding	2
2. Maatschappelijk effect van cultuur	3
2.1 Ambitie cultuur in Buren	4
3. Beleid en ambities per sector	5
3.1 Beeldende kunst en ontwerp	5
3.2 Cultuurparticipatie en cultuureducatie	8
3.3 Erfgoed en musea	15
3.4 Media en bibliotheken	22
3.5 Podiumkunst	27
3.6 Organisatie	29
4. Vervolg: proces totstandkoming cultuurnota	36
BIJLAGE 1 - Korte vergelijking gemeenten	37
BIJLAGE 2 – Beeld van de culturele infrastructuur in de gemeente Buren	38
BIJLAGE 3 - Ringenmodel culturele infrastructuur Nederlandse gemeenten	41
BIJLAGE 4 – Convenant Kunst- & cultuureducatie Gemeente Buren	42
BIJLAGE 5 - Proces totstandkoming startnotitie	44
BIJLAGE 6 – Ontwikkelingen gemeente Buren	47
Toekomstoriëntatie gemeente Buren 2040	48

1. Inleiding

Met deze startnotitie informeren wij u over wat wij nu doen voor cultuur, het verschil dat wij kunnen maken op dit vlak en de keuzes die wij voor het ontwikkelen van het cultuurbeleid kunnen maken.

In een aantal pakketten laten wij de mogelijke ambities zien op de verschillende gebieden van het cultuurbeleid. We vragen u, als gemeenteraad, om een keuze te maken uit deze pakketten. Deze keuze vormt de basis voor de nog te maken beleidsvisie 2024-2027.

In een cultuurbeleid staan de speerpunten van een gemeente op het gebied van cultuur. De culturele sector is ingedeeld in de volgende sectoren:

- **Beeldende kunst en ontwerp:** beeldende kunst, architectuur, design, mode en digitale cultuur.
- **Cultuurparticipatie en cultuureducatie:** cultuurparticipatie en cultuureducatie.
- **Erfgoed en musea:** musea, monumenten, archeologie en archieven.
- **Media en bibliotheken:** omroepen, film, letteren en bibliotheken.
- **Podiumkunsten:** muziek, muziektheater, (jeugd)theater en dans.

1.1 Aanleiding

Er is nu geen samenhang in wat de gemeente Buren doet als het gaat om cultuur en de gemeente heeft daar nog geen visie op. In het coalitieakkoord staat dat wij in 2023 een startnotitie kunst en cultuur aan de gemeenteraad voorleggen. Zo kunt u beoordelen op welke vlakken cultuurbeleid moet worden ontwikkeld en wat de ambitie van de gemeente daarin is.

In het coalitieakkoord staat ook dat de coalitie wil investeren in verfrissende en vernieuwende ideeën én ziet hoe belangrijk creativiteit is. Cultuur is belangrijk voor de innovativiteit en het welbevinden van mensen. Het is daarmee het begin voor de groei en bruis van de gemeente Buren.

“Culturele activiteiten dragen bij aan de veerkracht en positiviteit van inwoners, vergroting van hun netwerk en zorgen voor een zinvolle dagbesteding. De gemeenteraad gaat met inwoners en verenigingen in gesprek over hoe we de cultuur in onze gemeente een impuls kunnen geven. Kunst en cultuur zijn onlosmakelijk verbonden met vrijwilligerswerk – Coalitieakkoord 2022-2026 Buren”

Met de startnotitie wil het college laten zien dat cultuur een rol heeft in het welzijn van mensen. Cultuur heeft een positief en preventief effect in het sociaal domein. Het college vindt dat iedereen aan cultuur moet kunnen deelnemen. Van het nemen van muziekles tot het kijken naar een professionele theatervoorstelling. Hiermee geven wij invulling aan Artikel 22 van de Grondwet: de overheid heeft afspraken voor maatschappelijke en culturele ontplooiing en vrijetijdsbesteding (*Homepage Nederlandse Grondwet*, z.d.).

2. Maatschappelijk effect van cultuur

Cultuur is ontzettend belangrijk. De verbindende, inspirerende en prikkelende kracht brengt mensen bij elkaar, daagt uit en biedt nieuwe inzichten. In de coronacrisis viel dit nog meer op. Inwoners misten:

- hun zangkoor of muziekles;
- hun bezoek aan openbare bibliotheken, exposities, shows en festivals en;
- hun (vrijwilligers)werk in de culturele of erfgoedsector.

Bij het wegvallen van deze vrijetijdsbesteding en de mogelijkheden om emoties te tonen, raakten veel mensen geïsoleerd, eenzaam of vervuild. De samenleving heeft meer dan ooit behoefte aan gemeenschappelijke momenten. Kunst, erfgoed en media spelen daarin een rol van betekenis (*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2022*).

Cultuur is op verschillende vlakken en manieren van waarde:

- **Cultuur zorgt voor inspiratie, creativiteit, empathie.** Bezig zijn met én genieten van cultuur helpt mensen om hun blik te verbreden op alledaagse zaken en is goed voor de persoonlijke ontwikkeling.
- **Cultuur levert sociale contacten op, verstevigt het netwerk van inwoners en verhoogt de onderlinge verbondenheid.** Deelnemen aan cultuur helpt bij het tegengaan van eenzaamheid en het vergroten van deelname aan de samenleving.
- **Cultuur zorgt voor identiteit en een prettige leefomgeving.** Een omgeving met voldoende aanbod om deel te nemen aan cultuur, is aantrekkelijk om in te wonen en te werken en is onderdeel van de persoonlijke identiteit.
- **Cultuur heeft een positief effect op andere beleidsterreinen.** Kunst, media en cultureel erfgoed dragen bij aan maatschappelijke vraagstukken en veranderingen. Ze zijn belangrijk voor de brede welvaart. Andere thema's als zorg en welzijn, recreatie en toerisme, ruimte en economie hebben voordeel van de inspanningen van de cultuursector.

De VNG werkt aan een zogeheten *propositie cultuur*. Deze wordt in de VNG-commissie Zorg, Jeugd en Onderwijs vastgesteld. In deze notitie van de VNG staat dat cultuur een belangrijk onderdeel is van de samenleving, daarom is het belangrijk dat cultuur een plek krijgt in onze gemeente (*VNG Magazine nummer 12 (2023) | VNG, z.d.*).

Live in Buren 2023
Foto: Wilco Versloot

2.1 Ambitie cultuur in Buren

Naast het laten zien van de waarde die cultuur heeft, is de startnotitie bedoeld als een eerste stap op weg naar een cultuurbeleid. Met cultuurbeleid ondersteunt de gemeente Buren:

- het (voort)bestaan van cultuur en daarmee;
- het positieve effect dat cultuur heeft op de persoonlijke ontwikkeling en het welzijn van inwoners.

Deelname aan cultuur gaat kansenongelijkheid en eenzaamheid tegen en heeft een positief effect op de mentale gezondheid en creativiteit. Dit zorgt op lange termijn voor lagere zorgkosten en gezondheidswinst. Deelname aan cultuur is ook leuk: het inspireert en zorgt voor ontspanning. Cultuur is een belangrijk onderdeel van wie we zijn en daar moet iedereen toegang toe hebben. Als cultuur iets wordt wat alleen de mensen met veel geld kunnen betalen, vergroot dat de ongelijkheid in de gemeente.

“De ambitie van de gemeente is om het kunst- en culturaanbod te waarborgen en uit te breiden, met als doel de identiteit van Buren te versterken en de leefbaarheid in de kernen te vergroten.”
(Overdrachtsdocument Samen aan de toekomst van Buren, 2022).

Het doel van het integraal cultuurbeleid is dat:

- het aantal inwoners van Buren dat deelneemt aan cultuur toeneemt;
- het culturele aanbod in Buren toegankelijk en divers is;
- de gemeente Buren een duurzaam cultureel aanbod heeft en een aantrekkelijk vestigingsklimaat;
- culturele activiteiten worden ingezet voor preventie in het sociaal domein en voor het verbeteren van de economie, recreatie en toerisme.

Theater aan de Markt, door Theater Heerenlogement

3. Beleid en ambities per sector

3.1 Beeldende kunst en ontwerp

3.1.1 Wat doen we nu?

Beeldende kunst

Wij hebben geen beleid voor beeldende kunst. Wel is er een budget van € 3.000 voor *overig onderhoud kunst en cultuur*. Dat budget wordt nu niet uitgegeven aan de verzekering en onderhoud van kunstwerken maar aan diverse andere zaken.

Wij zijn in het verleden opdrachtgever geweest voor een aantal kunstwerken in de openbare ruimte. Denk aan de *Veertien fruitkisten* van Riesjart Bus voor het gemeentehuis. Andere 'artistieke objecten' volgens de begroting zijn bijvoorbeeld carillons en muziektenten.

Buren Bijzonder

Architectuur, design, mode en digitale cultuur

Wij hebben geen beleid op architectuur, design, mode of digitale cultuur.

3.1.2 Kansen en uitdagingen 2024-2027

Beeldende kunst en architectuur

Er wonen veel beeldende kunstenaars in de gemeente Buren. Professionals en liefhebbers. Er is een grote wil om samen te werken, maar men mist overzicht en overleg. Dit geldt binnen de beeldende kunstsector en in kruisbestuiving met andere culturele disciplines. De gemeente kan een rol spelen in het creëren van overzicht en het leggen van contact.

Kunst in lokale leefomgeving

Wij hadden net als de Rijksoverheid een procentageregeling. De regeling hield in dat bij bouw, verbouw of aankoop van vastgoed of infrastructurele voorzieningen (zoals wegen, bruggen en tunnels) een percentage van het budget werd besteed aan kunst.

Het doel is:

- het versterken van de kwaliteit van de gebouwde omgeving;
- de gebruiker van de gebouwen in contact brengen met eigentijdse kunst en;
- het versterken van de relatie tussen architectuur en beeldende kunst.

Dit zorgt voor een inspirerende (werk)omgeving. Wij hebben deze regeling stopgezet. Als wij de visuele kwaliteit van de leefomgeving willen verbeteren, is deze regeling een goede manier om dat structureel in te richten.

Cultuur Oost, de Gelderse adviesorganisatie voor kunst & cultuur, kan helpen bij het inrichten van de regeling. Het landelijke *Mondriaan Fonds* kan financieel ondersteunen via de subsidieregeling *KunstOpdracht*. Wij kunnen ervoor kiezen om lokale kunstenaars voorrang te geven bij het verlenen van de opdracht. Ook zijn er kansen om bijvoorbeeld via beeldende kunst de Limes en de identiteit van de gemeente Buren op een verrassende en inspirerende manier te laten zien.

Onderhoud kunstwerken in de openbare ruimte

Er is geen budget voor het beheer van de gemeentelijke kunstwerken in de openbare ruimte. Op 20 mei 2020 heeft u besloten dat er een beleids- en beheerplan voor kunstwerken (artistieke objecten) moest komen. Dit beleid moest worden gedekt uit het positief resultaat in exploitatiebudget (€ 10.000).

Tot nu toe is hieraan geen uitvoering gegeven en het budget is vrijgegeven. Het ontbreken van een beleidskader, beheerplan en financiële middelen voor artistieke objecten leidt in de praktijk tot ongemak. Objecten kunnen niet hersteld of vervangen worden en er kunnen zich gevaarlijke situaties voordoen door achterstallig onderhoud. Het blijft belangrijk dat wij vastleggen wat wij willen met bestaande en nieuwe kunstwerken in de openbare ruimte:

- Hoe worden die onderhouden?
- Door wie?
- Wat doen we bij vandalisme of met vervanging?

Pakketten ambities 2024-2027

	Waarvoor	Rol gemeente	Budget per jaar
Wat we nu doen Budget in 2023	Onderhoud Kunst en Cultuur.	Daadwerkelijk uitvoeren onderhoud van kunstwerken (artistieke objecten) in de openbare ruimte, door gemeente. <i>(Momenteel wordt dit budget maar deels besteed, en wel aan het betalen van BumaStemra voor de muziek van het carillon.)</i>	€ 3.000
Pakket 1 <u>Betrouwbare overheid</u> Bestaande toezeggingen inlossen, voortzetten incidentele budgetten tot en met 2027 behouden infrastructuur.	Besluit beheer- en beleidsplan onderhoud kunstwerken. Uitvoering beheer- en beleidsplan onderhoud kunstwerken.	Gemeente ontwikkelt plan. Gemeente voert plan uit, of besteedt het uit.	€ 10.000 (incidenteel, 2024) Op basis van het beheer- en beleidsplan kan pas bepaald worden wat het beheer en onderhoud kost.
Pakket 2 <u>Bouwen aan de basis</u> Verstevigen van de basis van de culturele infrastructuur.	Ondersteunen uitwisseling en samenwerking beeldend kunstenaars.	Gemeente heeft verbindingfunctie, om bestaande en nieuwe samenwerkingen te versterken.	Investering in fte, zie hoofdstuk 3.6 Organisatie.
Pakket 3 <u>Toekomstproof</u> Duurzame ontwikkeling van de culturele infrastructuur.	Percentageregeling beeldende kunst	Gemeente voert dit in, in processen en budgetten.	De omvang van het beschikbaar te stellen kunstbudget wordt berekend aan de hand van de bouwkosten of het aankoopbedrag en is onderdeel van het investeringsbudget.

3.2 Cultuurparticipatie en cultuureducatie

3.2.1 Wat doen we nu?

Cultuurparticipatie: iedereen doet actief mee aan kunst en cultuur. Door bijvoorbeeld gitaar te spelen, street art te maken, het doorgeven van verhalen of tradities of samen met een crew op straat te breaken. Cultuureducatie is leren over én met kunst, erfgoed en media. Dat gebeurt op basis van instructie, binnen en buiten school. Via cultuureducatie ontwikkelen leerlingen culturele vaardigheden en talenten.

Cultuurparticipatie

De gemeente Buren heeft geen beleid op het gebied van cultuurparticipatie. Wij steunen af en toe kleinschalige initiatieven op dit gebied via het leefbaarheidsbudget. Denk aan een jubileum, optredens in zorginstellingen door een zangvereniging of een muziekeducatieproject op scholen door een muziekvereniging.

Schilderclub Lienden

Buren neemt deel aan het cultuur- en erfgoedpact. Hierin werken gemeenten en provincie samen aan het versterken van kunst, cultuur en cultuurhistorie in de Gelderse regio's. Cultuur- en erfgoedpact Rivierenland bestaat sinds 2012 uit de gemeenten Buren, Culemborg, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Maas & Waal, West Betuwe en Zaltbommel. *Project 3* van programma cultuur en erfgoed en welzijn speelt in op de vergrijzing van de regio door cultuurparticipatie onder ouderen te stimuleren. Dit doet zij in projecten als *Kunstgoed* en *Spraakmakend Verleden*. De ambitie is om via culturele

activiteiten eenzaamheid onder ouderen tegen te gaan. Het Erfgoedpact wordt getrokken door het Regionaal Archief Rivierenland, het Cultuurpact door Cultuurgebouw Zinder.

Als het thuis financieel niet mogelijk is en kinderen graag willen sporten of aan culturele activiteiten meedoen, zorgt het Jeugdfonds Sport & Cultuur Gelderland dat zij lid kunnen worden van een sportvereniging of culturele aanbieder. Het Jeugdfonds betaalt de contributie en eventuele sportkleding tot een maximaal bedrag. Deze regeling wordt veel gebruikt voor sport en veel minder voor cultuur, zoals muziekles. Dit komt ook doordat er weinig cultuur wordt aangeboden in de gemeente. En dat versterkt weer de onbekendheid ervan bij tussenpersonen (intermediairs).

Cultuureducatie

Van zelf cultuur beoefenen tot het genieten van een optreden als publiek, het begint met cultuureducatie. Cultuureducatie kan ook een opstap zijn naar werk in de professionele kunsten of cultuursector. Erfgoededucatie is een onderdeel van cultuureducatie.

Cultuureducatie op school geeft kinderen zelfvertrouwen en helpt voor kansengelijkheid. Ook vergroot het de leefbaarheid in de kernen door de actieve rol die scholen, de bibliotheek of een muziekvereniging hierin spelen. Het mooie van de inzet op cultuureducatie is dat via kinderen vaak ook hun ouders, broers, zussen en grootouders worden bereikt.

In 2018 werd *de Burense visie op het kind* vastgesteld door de gemeenteraad. De visie richt zich op drie thema's:

- veilig;
- gezond en;
- kansrijk.

Cultuureducatie is één van de onderwerpen binnen het thema kansrijk. Het convenant kunst- en cultuureducatie: *een koffer vol cultuurkansen* is daar het resultaat van. Het is een afspraak tussen het primair onderwijs, kindvoorzieningen, culturele instellingen en de gemeente Buren. Samen sloegen zij de handen ineen om de kwaliteit van cultuureducatie te versterken. Het convenant met alle doelen en toelichting vindt u in bijlage 4.

Enkele doelen van het convenant:

- kunst- en cultuureducatie krijgen een structurele plek in het basisonderwijs en;
- er komt een doorgaande lijn met buitenschools aanbod.

Een andere afspraak in het convenant is dat de combinatiefunctionaris cultuur de samenwerking tussen scholen en culturele partners verbetert én dat het convenant wordt opgenomen in het beleid van alle convenantpartners. Wij investeren nu in de cultuurcoach vanuit het onderwijsachterstandenbeleid (OAB). De sector verwachtte op basis van het convenant meer inzet van de gemeente én een beleidsvisie.

De Burense cultuurcoach richtte de *werkgroep cultuur* in, die het *kunstmenu* maakt. In deze werkgroep zitten de cultuurcoach en leerkrachten en een directeur vanuit BasisBuren, de CPOB en de Eben Haëzerschool. Alle basisscholen in de gemeente Buren leggen sinds 2022 een bedrag van € 6 per leerling in per jaar. In het ene schooljaar komen er workshops naar de scholen toe en in het andere schooljaar zijn er voorstellingen of andere culturele uitjes. Dit wordt om en om aangeboden. Steeds meer scholen investeren in het opleiden van een Interne Cultuurcoördinator door Cultuur Oost.

Daarnaast doen negen scholen in Buren mee aan de CmK-regeling. CmK staat voor Cultuureducatie met Kwaliteit. Dit is een landelijke regeling om de kwaliteit van cultuureducatie te verbeteren in het primair onderwijs. De cultuurcoach speelt hierin een belangrijke rol. Deze stimuleringsregeling wordt door de scholen gebruikt om cultuureducatie duurzaam in te bedden in het onderwijs. Zo wordt bijvoorbeeld het team getraind om meer muziekactiviteiten te geven, wordt er samen met partners een buitenschools programma ontwikkeld of ontwikkelen ze een onderbouwde visie op cultuur binnen de school. CmK wordt gefinancierd door het *Fonds voor Cultuurparticipatie* en de provincie Gelderland (via Cultuur Oost).

Voorstellingbezoek door bovenbouwleerlingen aan *Hermannosuarus Rex* door de Hermannen

3.2.2 Kansen en uitdagingen 2024-2027

Cultuurparticipatie

Er zijn veel muziek- en zangverenigingen in Buren. Ook zijn er andere vormen van cultuurdeelname in groepsverband, zoals toneel en erfgoed. Veel amateurkunstverenigingen vergrijzen. Dit betekent minder leden, zoals bijvoorbeeld voor het seniorenorkest *Luctor et Emergo*. Hierdoor worden de uitgaven hoger dan de inkomsten. Het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), waarmee de gemeente meer samenhang brengt in de aanpak van gezondheidsvraagstukken, biedt kansen op het vlak van positieve gezondheid. Toegang tot de brede culturele sector is op meerdere vlakken van het model van de positieve gezondheid van essentieel belang.

Verenigingen hebben een steviger basis nodig voor repetitieruimte en deskundige leiding. Dit is extra belangrijk vanwege de stijgende huren en energiekosten. Deze kosten maken het steeds moeilijker om bij elkaar te komen en de lasten te dragen. Een inschatting van de verenigingen zelf is dat ze het op deze manier niet langer dan vijf jaar volhouden.

Het steunen van verenigingen helpt de leefbaarheid in de gemeente en is een belangrijke waardering voor deze groep en de betekenis die ze hebben in de gemeente Buren. Op dit moment leeft het gevoel dat de gemeente verenigingen tegenwerkt. Voorbeelden zijn het stopzetten van oud papierinzameling door verenigingen en de hoge kosten voor het aanvragen van vergunningen. Het kost verenigingen ook veel moeite om de administratie en planning voor vergunningen goed te doen.

Naast financiële steun voor de basis, vragen verenigingen ons om de leiding te pakken in:

- de ecosystemen in alle kernen te kennen;
- samenwerking tussen clubs in de verschillende kernen aan te moedigen;
- kennisuitwisseling mogelijk te maken;
- hulp te bieden bij het aanvragen van subsidies en fondsen buiten de gemeente;
- knopen door te hakken en bijvoorbeeld het samengaan van verenigingen te begeleiden.

Dorpshuizen, zoals 't Zoetzand en 't Klokhuis, bieden ruimte aan verenigingen, muziekles en andere vormen van cultuurparticipatie. Dorpshuizen zijn plekken om samen te komen en cultuur te beoefenen. Net als bij verenigingen is het voor de dorpshuizen moeilijk om het hoofd boven water te houden. Hulp van de gemeente helpt om voorzieningen in stand te houden en deze zo goed mogelijk over de gemeente te spreiden.

Voor het Jeugdfonds Sport & Cultuur zou het goed zijn als breder bekend wordt dat je ook budget voor cultuur aan kunt vragen. Het lokaal aanspreekpunt van het Jeugdfonds heeft hier een belangrijke rol in, terwijl ook culturele instellingen zoals de bibliotheek hier een steentje aan bij kunnen dragen. Een ander idee is dat de gemeente naast buurtsportcoaches ook buurtcultuurcoaches inzet.

Cultuureducatie

De gemeente Buren heeft weinig culturele instellingen. Daarom is het extra belangrijk dat er plekken zijn om te proeven van cultuur, te oefenen, fouten te maken en te ontmoeten. Dit is te organiseren via het onderwijs, de bibliotheek, het archief of welzijn. Ideeën zijn er genoeg in de gemeente, zoals het organiseren van een marktplaats om met een 'bon' kennis te maken met iets nieuws. Wel blijft het in de kleinere kernen moeilijk om muziekonderwijs vorm te geven, vanwege het kleine aantal leerlingen. Een ander nadeel is dat de vervoerskosten voor scholen om cultuur op te zoeken, hoog zijn.

Er liggen mooie kansen in het aanmoedigen van cultuureducatie voor volwassenen. In een vergrijzende gemeente is dit een belangrijke en grote groep. Als wij cultuureducatie aanmoedigen, maken we de gemeente ook aantrekkelijker voor twintigers en volwassenen met zelfstandige kinderen.

Het werk van de cultuurcoach en de aanwezigheid van een *kunstmenu* wordt gewaardeerd en is hard nodig voor cultuureducatie in de gemeente Buren. Cultuureducatie is overal in Nederland een actueel onderwerp en leeft erg op de Burense scholen. Het draagt bij aan persoonlijke ontwikkeling en het verbeteren van eigenschappen als creativiteit en nieuwsgierigheid.

De cultuurcoach, Lieke van der Heijden, heeft in de afgelopen tijd veel werk verzet in de beperkt beschikbare tijd. Als de gemeente op dit niveau wil blijven of het verder ontwikkelen, dan is het uitbreiden van de formatie van de cultuurcoach een voorwaarde. Deze kan worden ondergebracht bij een professionele organisatie zoals de bibliotheek, aangezien een ZZP'er geen beroep kan doen op cultuurfondsen.

Het effect is nog groter als het *kunstmenu* ook aan de kinderopvang kan worden aangeboden. Daarom vond dit jaar een pilot plaats over taalontwikkeling/VVE met een poppenspel. Deze pilot is uitgevoerd op drie scholen waar een kinderopvang is. Het gaat om de Regenboog in Ingen, Den Alden Haag in Zoelen en de Beatrixschool in Buren. Dit was eenmalig gefinancierd uit taalvaardigheid en opgezet in de eigen tijd van de cultuurcoach. Helaas heeft de kinderopvang geen budget voor cultuureducatie zoals het onderwijs dat heeft.

Voor verdere ontwikkeling, met verdieping en talentontwikkeling, is ook goed contact nodig met verschillende lokale culturele initiatieven, scholen, VVE, zorg en welzijn. En dat biedt kansen om het verschil te maken op domeinen als ouderenzorg, kansengelijkheid en laaggeletterdheid. Inzet op de leeftijd 0-4 en aanbod voor jongeren (samen met bijvoorbeeld jongerenwerk) zorgt voor een doorlopende leerlijn. In het contact met plaatselijke culturele aanbieders wordt het netwerk dan beter gebruikt en ontstaan er nieuwe projecten. Ook zullen dan de vraag van scholen en het aanbod van aanbieders beter bij elkaar passen. Als we hier op inzetten, ontstaat ook de mogelijkheid om gebruik te maken van (landelijke) fondsen voor cultuur(educatieve) projecten.

Winnende vlag van Sepp, in het kader van de game over de Baron van Brakell

Een aantal verenigingen heeft de kennis en is gemotiveerd om een actieve rol te spelen in de Burensse cultuureducatie. Zij hebben al een aantal projecten ontwikkeld. Bijvoorbeeld de kindermuziekweek: een vakdocent geeft vijftien weken lang lessen algemene muzikale vorming (AMV). Op het eind voeren alle kinderen van groep 4 het kindermuziekweeklied op. Dit doen zij samen met het (jeugd)orkest van Excelsior. Andere klassen van de school worden betrokken door de zang en dans in te studeren.

De (muziek)verenigingen, die samen met scholen culturele activiteiten ontwikkelen, hebben hiervoor budget nodig. Vaste criteria en een budget bieden duidelijkheid en geven de mogelijkheid om projecten te verstevigen en de verenigingen te ondersteunen, naast de bijdrage die de school zelf doet. Als de gemeente hier tot nu toe budget voor heeft, gaat het meestal om een klein bedrag, dat alleen bedoeld is voor nieuwe projecten. Daardoor kunnen succesvolle projecten niet worden voortgezet.

Brede SPUK-regeling

De Brede SPUK-regeling (brede specifieke uitkering) is voor alle gemeenten beschikbaar gesteld voor sport en bewegen, gezondheidsverbetering, cultuurparticipatie en de sociale basis. De stip op de horizon is een gezonde generatie in 2040. Voor cultuur is specifiek budget beschikbaar in de vorm van combinatiefunctionarissen. Op deze manier heeft een beetje impuls geld een groot maatschappelijk effect. En zo kan cultuur een bijdrage leveren aan gezondheid en sociale basis. Zie hiervoor ook de effecten van cultuur op andere terreinen, aan het eind van dit hoofdstuk.

Pakketten ambities 2024-2027

CULTUURPARTICIPATIE	Waarvoor	Rol gemeente	Budget per jaar
Wat we nu doen Budget in 2023	Projecten in het kader van het Cultuur- en ErfgoedPact	Bijdrage Cultuur- en Erfgoedpact (gematched door de provincie).	€ 8.000 (structureel)
Pakket 1 <u>Betrouwbare overheid</u> Bestaande toezeggingen inlossen, voortzetten incidentele budgetten tot en met 2027, behouden infrastructuur.	Projecten in het kader van het Cultuur- en ErfgoedPact	Voortzetten Cultuur- en Erfgoedpact (gematched door de provincie).	€ 692 Structurele overschrijding
	Behouden basis amateurkunst- en erfgoedverenigingen	Kleine vaste exploitatiebijdrage aan individuele amateurkunst- en erfgoedverenigingen om de vaste lasten te verlichten.	€ 20.000 (2024-2027)
	Vergunningaanvragen evenementen gratis voor culturele verenigingen.	Versoepelen procedure en kosten.	Budgetneutraal?
Pakket 2 <u>Bouwen aan de basis</u> Verstevigen van de basis van de culturele infrastructuur.	Versterken slagkracht en diversiteit amateurkunst- en erfgoedverenigingen (eventueel uit te breiden naar andere terreinen).	Bijdrage van gemeente aan projecten en evenementen. Kan intern en extern worden opgezet. Afstemmen met Leefbaarheidsbudget.	€ 75.000
	Uitbreiden Cultuur- en Erfgoedpact met o.a. succesvolle projecten Regioplan.	Bijdrage gemeente aan regionaal Cultuur- en Erfgoedpact (gematched door de provincie).	€ 12.000 (2025-2028) gematched door provincie
	Duurzame evenementen met grotere uitstraling.	Verbinding bij gemeente intern en expertise m.b.t. fondsenwerving om evenementen te ondersteunen.	Investering in fte, zie hoofdstuk 3.6 Organisatie.
Pakket 3 <u>Toekomstproof</u> Duurzame ontwikkeling van de culturele infrastructuur.	Versterking brede infrastructuur, verenigingen toekomstproof en stimuleren nieuwe mogelijkheden voor deelname van jongeren.	Opzetten ondersteuningsstructuur cultuurparticipatie, ondersteuning samenwerkingsprojecten en advisering binnen gemeente. Door gemeente of extern (cultuurfonds).	€ 125.000 (2024-2027)

CULTUUREDUCATIE	Waarvoor	Rol gemeente	Budget per jaar
Wat we nu doen Budget in 2023	Programma Cultuureducatie met Kwaliteit 2021-2024.	Bijdrage <i>provincie Gelderland en Fonds voor Cultuurparticipatie</i> via Cultuur Oost, uitgevoerd door cultuurcoach.	€ 27.534,- (bijdrage OCV/Gelderland, tot en met 2024)
	Inzet cultuurcoach voor Kunstmenu.	Bijdrage gemeente uit onderwijsachterstandenbeleid.	€ 12.000,- (uit OAB, in 2023)
Pakket 1 <u>Betrouwbare overheid</u>	Voortzetten Cultuureducatie met Kwaliteit, 2025-2028.		Gefinancierd door provincie
Bestaande toezeggingen inlossen, voortzetten incidentele budgetten tot en met 2027, behouden infrastructuur.	Cultuurcoach (combinatiefunctionaris) naar 0,7 fte (conform afspraak convenant cultuureducatie).	Bijdrage gemeente aan convenant.	€ 49.000 (deels te financieren uit brede SPUK)
Pakket 2 <u>Bouwen aan de basis</u> Verstevigen van de basis van de culturele infrastructuur.	Versterken educatieve projecten en netwerk: • samenwerking met plaatselijke culturele aanbieders; • ondersteunen van hun ontwikkelvragen ten behoeve van een stevig netwerk en nieuwe kruisbestuivingen; • afstemmen vraag scholen en aanbod van aanbieders; • ontwikkelen aanbod voor jongeren (i.s.m. andere partners zoals jongerenwerk). Structureel uitbreiden cultuureducatie naar kinderdagverblijven en bso's. Verbinden met VVE, kansengelijkheid en laaggeletterdheid.	Gemeente financiert externe cultuurcoach.	€ 30.000 (0,3 fte extern plus projectbudget)
Pakket 3 <u>Toekomstproof</u> Duurzame ontwikkeling van de culturele infrastructuur.	Verder ontwikkelen en verbindingen leggen: • lijnen naar regionale pacts (cultuur en erfgoed); • gebruik maken van (landelijke) fondsen waardoor er meerdere projecten op het gebied van cultuur(educatie) ontwikkeld kunnen worden; • verbinding met ouderenzorg en andere domeinen.	Gemeente financiert externe cultuurcoach.	€ 20.000 (0,2 fte extern plus projectbudget)

3.3 Erfgoed en musea

3.3.1 Wat doen we nu?

Op regionaal niveau is Buren onderdeel van het cultuur- en erfgoedpact Rivierenland. Daarin zijn verschillende lijnen ontwikkeld om aan ambities te werken. *Project 2* van programma cultuur en erfgoed en toerisme zet met projecten als *Muzikale Mo(NU)menten* en *Erfgoedparticipatie* in op:

- het cultureel erfgoed;
- de historie van de regio en;
- het toerisme te verbeteren.

Het cultuur- en erfgoedpact is opgenomen in de pakketten van cultuurparticipatie. De afgelopen periode is ook het regioplan Rivierenland ontwikkeld, dat *het* verhaal van Rivierenland vertaalde in publieksgerichte erfgoedprojecten.

Musea

Wij hebben geen beleid op het gebied van musea. In de gemeente Buren is een aantal musea gevestigd, zoals het Streekmuseum Baron van Brakell en het museum Buren en Oranje. Wij ondersteunen deze musea niet financieel. Het oude gemeentehuis in Buren is eigendom van de gemeente en wordt verhuurd aan het museum Buren en Oranje. Het team vastgoed doet het gebouwbeheer. In het kader van recreatie en toerisme helpt de gemeente bij de promotie van de musea. Het vertrek van het Marechausseemuseum uit Buren per 2024, heeft geen invloed op de pakketten van deze startnotitie. Het pand is eigendom van de Koning en Koningin en is een rijksmonument.

Sint Lambertuskerk Buren

Monumenten

Wij hebben voor erfgoed een aantal wettelijke taken. Rijksmonumenten worden nu beschermd op grond van de Erfgoedwet en gemeentelijke monumenten via de erfgoedverordening. De gemeente kan monumenten aanwijzen voor het behoud en de bescherming van cultureel erfgoed. Het laatste monument dat de gemeente Buren aanwees is een woning uit 2009, een bijzonder pand in organische stijl. In 2020 is besloten om geen subsidies meer beschikbaar te stellen voor het onderhoud van gemeentelijke monumenten.

Er zijn zeven molens in de gemeente Buren. Twee molens beheert de gemeente zelf. Met ingang van 2023 geven we weer een bijdrage voor het onderhoud aan de molens. Voor de Rijksmonumenten ontvangen we subsidies van het Rijk. Die geven we door aan de eigenaren van de monumenten.

Ook zijn we bevoegd gezag bij vergunningen voor monumenten. Hiervoor hebben we een onafhankelijke commissie. Daarnaast moet erfgoed, zoals beschermde stadsgezichten en cultuurhistorische waarden, planologisch worden beschermd. De gemeente zorgt ervoor dat in ruimtelijke plannen gelet wordt op cultureel erfgoed. Ook letten we erop dat men de regels nakomt.

Met het ZZB-besluit over vastgoed in 2021 heeft de gemeente Buren besloten om het vastgoed in eigendom, inclusief de gemeentelijke en Rijksmonumenten, af te stoten. Het uitgangspunt bij maatschappelijk vastgoed, zoals dorpshuizen en musea, is dat de activiteiten door moeten kunnen blijven gaan. De Erfgoedwet vereist dat de gemeente bij het afstoten van monumenten, verplicht een commissie van deskundigen om advies moet vragen.

Archeologie en archieven

In 2022 heeft u het nieuwe archeologiebeleid vastgesteld. Hieruit komt een paraplubestemmingsplan, dat nu in procedure is. Op deze manier kan het bodemarchief beter worden beschermd. Voor het ondersteunen van de gemeentelijke archeologietaken hebben de gemeenten in Rivierenland een eigen regioarcheoloog, die in dienst is bij de Omgevingsdienst Rivierenland (ODR). De ODR ontvangt hiervoor een jaarlijkse bijdrage van provincie Gelderland.

Kinderen op bezoek bij het archief voor de les "Dat wil ik zeggen". Gevolgd door De Blinker uit Kerk-Avezaath
Foto: Jikke Fotografie en Vormgeving

Het grootste deel van ons archief is te vinden in het Regionaal Archief Rivierenland (RAR) in Tiel.

We hebben een klein deel ook in huis, dat is allemaal gedigitaliseerd. Het RAR is een 'hub' voor historische verenigingen in de regio, zoals het Burense Pasqualini. Zij ondersteunen bij kennisuitwisselingen en het leggen van contact. Het RAR digitaliseert historisch materiaal en zet het online zodat geïnteresseerden het makkelijk kunnen gebruiken. Het RAR heeft meerdere erfgoedprogramma's voor het primair en voortgezet onderwijs, voor op school of op locatie bij het archief. Dit schooljaar geven zij op een aantal basisscholen in Buren de lessen *Verzamelvrouw* en *Voor altijd Bewaren* in het kader van Kunstmenu Buren. Ook hebben zij educatieve programma's voor volwassenen.

3.3.2 Kansen en uitdagingen 2024-2027

De gemeente Buren heeft een schitterend cultuurlandschap en het stadje Buren, zichtbare geschiedenis en monumentale panden. De erfgoedsector heeft het gevoel dat wij daar niet trots op zijn en het als iets vanzelfsprekends ervaren.

Het plan om de monumenten in eigendom van de gemeente te verkopen, vergroot dit gevoel. Dit terwijl de oeverwallen en boomgaarden, de musea en de geschiedenis de gemeente juist aantrekkelijk maken voor (nieuwe) bewoners en toeristen. Er ligt een kans om toerisme, recreatie en cultuur met elkaar te verbinden en dagtoerisme te vergroten. Met kleine stappen kan er een stevige basis worden gelegd, bijvoorbeeld met:

- een steviger visie op de samenhang tussen toerisme, recreatie en cultuur;
- advies over profilering van de gemeente;
- de marketing van evenementen en;
- het mogelijk maken van evenementen via makkelijkere vergunningen.

Meer samenwerking en samenhang tussen cultureel erfgoed en het beleid voor recreatie en toerisme wordt vanuit de culturele sector toegejuicht. Dit geeft sponsors vertrouwen om te ondersteunen, waar die steun nu juist afneemt of zelfs helemaal niet tot stand komt.

De erfgoedsector ziet in de uitwerking hiervan veel kansen voor het brede terrein van erfgoed:

- het ontwikkelen van ander toeristisch aanbod voor senioren;
- het ondersteunen van culturele evenementen en festivals;
- het verder ontwikkelen van het netwerk van wandelpaden;
- waarde toevoegen aan de fruittuin van Nederland door het laten zien van lokale producten of het uitbrengen van een kookboek;
- een nationale appeltaartcompetitie om het immaterieel erfgoed van de gemeente op een andere manier onder de aandacht te brengen;
- toeristische activiteiten, zoals wandel- en fietsroutes, kunnen aantrekkelijker worden met historie, zoals een archeologische fietsroute. Ook beeldende kunst heeft hierbij een toegevoegde waarde.

De Nederlandse corsocultuur is door Unesco tot werelderfgoed verklaard. Het fruitcorso is daarmee immaterieel erfgoed dat de identiteit van de Betuwe en de gemeente Buren laat zien. Voorheen had iedere kern een corsoclub. Die zijn aan het verdwijnen, net als de amateurkunstverenigingen. Ook voor hen kan een algemene ondersteuning door de gemeente een uitkomst zijn.

“Om de stroom van bezoekers goed te begeleiden moeten we veel professionele hulp inhuren. Dat geld hebben we niet. We zijn ten onder gegaan aan ons eigen succes. Te weinig parkeerruimte is een groot probleem. We hebben het geprobeerd om dit unieke feest overeind te houden. Het is ons niet gelukt. – Buren bij Kaarslicht”

Musea

De Burense musea kunnen met gezamenlijke projecten een groter en breder publiek bereiken. Een mooi recent voorbeeld is de *Mobiele Erfgoedtentoonstelling (MET)*, die het Erfgoedcentrum Zutphen heeft ontwikkeld en die loopt via het RAR. De regio heeft veel erfgoedschatten die ze willen laten zien. Niet alle inwoners, zoals (kwetsbare) ouderen, kunnen de vaste tentoonstellingslocaties bezoeken. Toch willen erfgoedorganisaties geregeld een thema laten zien en ook hen bereiken. De MET bestaat uit elementen waarmee erfgoedorganisaties, zoals historische verenigingen en musea, gemakkelijk

zelf een expositie in elkaar kunnen zetten, die zij ergens binnen kunnen laten zien. Bijvoorbeeld in een verzorgingshuis of een publieke ruimte.

Monumenten

De gemeente Buren heeft meer dan 500 monumenten en drie Rijksbeschermd stads- en dorpsgezichten. Het stadje Buren is hiervan het bekendst door haar rijke geschiedenis, het schootsveld, het kasteel dat er stond, en natuurlijk de relatie met het Koninghuis. Het Weeshuis is eigendom van de koning (de graaf van Buren). Daarnaast is er het dorpsgezicht van Beusichem. De markt en kerk van Beusichem zijn beschermd vanwege de paardenmarkt die hier vroeger werd gehouden. Aan het plein staat veel bijzondere bebouwing. Het derde beschermde dorpsgezicht is Zoelen vanwege het kasteel en een waardevol patroon van historische bebouwing. Het omliggende park heeft een grote landschappelijke waarde.

Onder de Omgevingswet wordt het beschermen van erfgoed nog belangrijker in het omgevingsplan. Dat is een grote uitdaging omdat wij geen erfgoedbeleid hebben. Doordat er de afgelopen tijd geen onderzoek is gedaan naar de cultuurhistorische elementen, hebben de bestemmingsplannen vaak geen actuele bescherming. Het is belangrijk om te weten wat waardevol is in de gemeente. Zo kunnen we goed beleid maken en aan de wettelijke taken voldoen.

Molen de Prins van Oranje, Buren

Een mooie oplossing voor deze uitdagingen biedt een cultuurhistorische waardenkaart. Hiervoor wordt uitgebreid onderzoek gedaan naar de cultuurhistorische waarden van gemeenten, zowel erfgoed als landschappelijk. Deze kaart kan het uitgangspunt zijn voor beleid en het omgevingsplan. En het laat aan de inwoners zien dat de gemeente haar erfgoed en cultuurhistorie waardeert.

Het plan van de gemeente Buren om het maatschappelijk vastgoed te verkopen, wordt door de sector als een grote bedreiging gezien. De huisvesting van culturele organisaties dreigt duurder te worden, wat gevolgen heeft voor de toegangsprijzen. Vrijwilligers haken af door de groeiende regelgeving.

Een eenvoudige manier om erfgoed positief onder de aandacht te brengen is om weer aandacht te besteden aan Open Monumentendag. Dit wordt elk jaar in september georganiseerd, vaak is het een heel weekend. Dit is interessant voor de inwoners en maakt het voor bezoekers aantrekkelijk om de gemeente te bezoeken. Op dit moment doet alleen het stadje Buren hieraan mee. Het Weeshuis speelt hier een actieve rol in. Ook hier kan beleid in samenhang met de kernregisseurs en toerisme meerwaarde opleveren voor de gemeente.

Archeologie en archieven

Het RAR gaat een interactieve kaart ontwikkelen om locaties en historische bronnen aan elkaar te koppelen. Er zijn mogelijkheden om hun educatieve programma's verder uit te breiden. Daarnaast willen zij als onderdeel van het Erfgoedpact (seniorenparticipatie) volgend jaar het 'oral history' project *Sprekende Herinneringen* opzetten in Buren.

Blik op vroeger in Zoelen (ook uitgevoerd in Kerk-Avezaath)

Pakketten ambities 2024-2027

MONUMENTEN	Waarvoor	Rol gemeente	Budget per jaar
Wat we nu doen Budget in 2023	Museum Buren en Oranje	Gemeente financiert onderhoud, belastingen en verzekeringen	€ 19.876 (structureel) € 8.000 (incidenteel, uitbestede werkzaamheden)
	Heerenlogement	Gemeente financiert onderhoud, belastingen en verzekeringen	€ 36.244 (2023), € 37.415 (vanaf 2024) <i>Baten huren: 47.860</i>
	Molens, synagoge en kerktorens	Gemeente financiert onderhoud, belastingen en verzekeringen	€ 218.370 ¹ (2023), € 226.108 ² (2024 en verder) (Waarvan € 4.000 jaarlijkse bijdrage provincie Gelderland)
	Molens, synagoge en kerktorens	Subsidie	€ 67.000 (incidentele subsidieregeling 2023, waarvan € 4.000 van provincie)
	Molens	Subsidie	€ 7.500
Pakket 1 <u>Betrouwbare overheid</u> Bestaande toezeggingen inlossen, voortzetten incidentele budgetten tot en met 2027, behouden infrastructuur.	Commissie van deskundigen, advies bij het afstoten van monumenten.	Aanstellen van commissie.	Begroten bij Vastgoed, is geen cultuurbeleid.
	Cultuurhistorische waardenkaart.	Gemeente Buren geeft opdracht tot het opstellen.	€ 20.000 - € 40.000 (afhankelijk van nader uit te werken ambitie)
Pakket 2 <u>Bouwen aan de basis</u> Verstevigen van de basis van de culturele infrastructuur.	Open Monumentendag	Subsidie van de gemeente Buren, eventueel via een culturele raad.	€ 7.500
Pakket 3 <u>Toekomstproof</u> Duurzame ontwikkeling van de culturele infrastructuur.	x	x	x

¹ 288.870 + 4.000 (prov) – 67.000 (subs) – 7.500 (subs) = 218.370

² 229.608 + 4.000 (prov) – 7.500 (subs) = 226.108

ERFGOED EN ARCHIEVEN	Waarvoor	Rol gemeente	Budget per jaar
Wat we nu doen Budget in 2023	Regioplan, Het Verhaal van Rivierenland.	Gezamenlijk project provincie en 8 gemeenten.	€ 4.500 (eenmalig) € 74.500 (overige gemeenten samen) € 250.000 (provincie)
	Regionaal Archief Rivierenland.	Bijdrage aan gemeenschappelijke regeling.	€ 303.545 (€ 337.042 in 2024, € 343.234 voor 2025 en verder)
Pakket 1 <u>Betrouwbare overheid</u> Bestaande toezeggingen inlossen, voortzetten incidentele budgetten tot en met 2027, behouden infrastructuur.	Vergroten dagtoerisme.	Visie op de samenhang tussen toerisme, recreatie en cultuur. Advies over profilering van de gemeente met erfgoed. Mogelijk maken van evenementen via makkelijkere vergunningen.	Investering in fte, zie hoofdstuk 3.6 Organisatie.
Pakket 2 <u>Bouwen aan de basis</u> Verstevigen van de basis van de culturele infrastructuur.	x	Marketing van cultuurhistorische evenementen.	Begroten bij Toerisme, is geen cultuurbeleid.
Pakket 3 <u>Toekomstproof</u> Duurzame ontwikkeling van de culturele infrastructuur.	Voortzetten Regioplan. Zichtbaar maken erfgoed, relatie met toerisme, educatie, ...	Gezamenlijke bijdrage provincie en 8 gemeenten.	€ 7.500 (2025 – 2028)

3.4 Media en bibliotheken

3.4.1 Wat doen we nu?

Lokale omroep

De gemeente heeft volgens de Mediawet een instandhoudingsplicht voor de lokale publieke omroep. In het geval van een streekomroep zorgen de streekgemeenten gezamenlijk voor de bekostiging. Wij geven de streekomroep SRC de bijdrage uit het gemeentefonds (per huishouden). Daarmee voldoen we aan het wettelijk minimum. De gemeente mag zich niet bemoeien met de inhoud of vorm van het media-aanbod. We mogen de lokale omroep ook niet gebruiken als verlengstuk voor onze communicatiestrategie. In het geval van calamiteiten kan de gemeente de omroep wel inzetten voor het doorgeven van belangrijke informatie aan de inwoners. De omroep bepaalt dus zelf welke onderwerpen hij onder de aandacht brengt.

De lokale omroep geeft de inwoners nieuws en informatie uit de woon- en leefomgeving. Daarnaast vervult de lokale omroep een waakhondfunctie voor de lokale politiek en het bestuur én heeft de lokale omroep een verbindende functie binnen de gemeente.

De journalistieke rol van de omroep is belangrijk voor het functioneren van onze lokale democratie. Het Commissariaat voor de Media kan per gemeente één lokale omroep aanwijzen, voor een periode van vijf jaar. Een lokale omroep kan voor meerdere gemeenten worden aangewezen als lokale omroep. Stichting Publieke Omroep Buren, Culemborg, Vijfheerenlanden, West-Betuwe (streekomroep SRC) is tot 8 juni 2026 de lokale omroep voor Buren. Er is geen beleid voor de lokale omroep vanuit cultuur of media. De afdeling communicatie is bij de gemeente Buren verantwoordelijk voor de aanwijzing.

De afspraken die zijn gemaakt met SRC, zijn niet beleidsmatig maar inhoudelijk. Ze gaan over de informatie vanuit de gemeente, zoals het actief uitnodigen van SRC voor persmomenten en het delen van video's met SRC. SRC maakt regelmatig gebruik van de persberichten, persvragen en persgesprekken voor zijn nieuwsberichten.

Bibliotheek

Wij hebben een convenant bibliotheekwerk 2023-2026 afgesloten met de Bibliotheek Rivierenland. In de uitvoeringsovereenkomst 2023 staat:

- **Basismodule:** bibliotheekvestiging met toegang tot de collectie in Lienden, ontmoetingsruimte en studieplekken, activiteiten voor alle inwoners, 12 uur/week leescoach gezinsaanpak, activiteiten basisvaardigheden.
- **Huisvesting**
- **Programma gezinsaanpak:** boekstart materialen en collectie, 8 uur/week leescoach gezinsaanpak (aanvullend op basismodule), de Bibliotheek op School (dBoS), 18 uur/week leescoach dBoS.

Bibliotheek Lienden bevindt zich in het Huis van Lienden. Het is een complete bibliotheek, met een collectie voor jeugd en volwassenen. Het is een plek:

- voor ontmoetingen;
- waar je kranten en tijdschriften kunt lezen aan de leestafel en;
- gratis gebruik kunt maken van een computer met internet en wifi.

In de winkel van De Heus Diervoeders in Beusichem is een bibliotheekpunt ingericht. Hier kunnen online gereserveerde bibliotheekmaterialen worden opgehaald en teruggebracht. Er kan ook worden geleend bij de wekelijkse *Bieb in de Buurt*, in 't Klokhuis in Maurik en een punt in Zoelen. Bibliotheek Rivierenland heeft veel vestigingen in gemeenten om Buren heen. Alle scholen in Buren doen mee aan de Bibliotheek op School. Ze hebben een collectie en werken met de monitor. Met de Bibliotheek op School slaan onderwijs, bibliotheek en gemeente de handen ineen. Zo is er dagelijks aandacht voor leesplezier en mediawijsheid op school én thuis.

De bibliotheek heeft een positieve en aanmoedigende rol in informatievoorziening en leesplezier. Ook heeft de bibliotheek een rol in de ontwikkeling van digitale vaardigheden en het tegengaan van laaggeletterdheid. Daarom steunen wij de bibliotheek ook vanuit de gezinsaanpak van het onderwijsachterstandenbeleid. Zo kunnen zij op school en thuis leescoaches inzetten.

Mobiele maakplaats (bij de tijdschriftentafel in Lienden en bij het Huis van de Buurt in Beusichem)

Film en letteren

De gemeente Buren heeft geen beleid voor film en letteren.

3.4.2 Kansen en uitdagingen 2024-2027

Lokale omroep

Het kabinet wil de financiële basis van lokale (streek)omroepen versterken en hun onafhankelijkheid in stand houden. De Tweede Kamer debatteert najaar 2023 over de nieuwe indeling van de verantwoordelijkheden voor de lokale publieke omroepen. In de bijdrage voor het debat stelt de VNG als tussenvorm een basisbedrag voor dat het Rijk beschikbaar stelt voor lokale (streek)omroepen, met daarbij een aanvulling door gemeenten op basis van geld uit het gemeentefonds. Goed contact tussen de gemeente en de lokale media blijft nodig voor het lokale karakter van de omroepen en hun culturele en informatieve taak.

In 2025 moet de gemeente nadenken over het omroepbeleid, omdat de huidige aanwijzing verloopt in 2026. Het is mogelijk om beleid te maken over professionalisering van een omroep of over specifieke projecten. De gemeente kan de lokale omroep meer inzetten om aandacht te geven aan allerlei cultuuruitingen en mogelijkheden voor cultuurparticipatie. Dit valt buiten de vaste financiële bijdrage. Het gaat dan om geld speciaal voor een programma, dat volledig los staat van de journalistieke nieuwsvoorziening.

Bibliotheek

De afstand tot een bibliotheekvestiging of bibliotheekpunt is een punt van zorg van inwoners. Deels omdat kinderen en ouderen er niet zelfstandig kunnen komen én deels omdat laaggeletterdheid in Buren een groot probleem blijft. Het kabinet wil dat elke gemeente een complete bibliotheek heeft. Gemeenten krijgen daarvoor extra geld. Vanaf 2025 hebben zij ook een wettelijke taak (zorgplicht). Dit is een verantwoordelijkheid voor toegang tot kennis en ontwikkeling voor iedereen. Daardoor is het een verantwoordelijkheid voor kansengelijkheid en inclusie.

Voorleestour Buren 2023

In de huidige wet zijn de volgende vijf kernfuncties voor bibliotheekwerk opgenomen:

- bieden van kennis en informatie;
- bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie;
- verbeteren van lezen en het laten kennismaken met literatuur;
- organiseren van ontmoeting en debat en;
- kennismaken met kunst en cultuur.

Om te zorgen dat iedereen een complete bibliotheek op een goede afstand krijgt, heeft het kabinet geld gereserveerd voor bibliotheken in gemeenten die dit het hardst nodig hebben. De gemeente Buren heeft voor 2023 en verder een bijdrage aangevraagd via de regeling: eenmalige specifieke uitkeringen lokale bibliotheekvoorzieningen (SPUK lokale bibliotheekvoorzieningen). Dit biedt kansen voor het uitbreiden van activiteiten met bijvoorbeeld een makerslab in verschillende kernen, of een uitbreiding van de uren van de leescoach van de 'Bibliotheek op School'. De bibliotheek helpt op

basisscholen en middelbare scholen om kinderen en jongeren te stimuleren om meer te lezen én om beter en verstandiger om te gaan met internet, sociale media en games. De ondersteuning van de leescoach is nu beperkt, er is voor gekozen om haar uren in te zetten op scholen waar de meeste leerlingen zitten die ondersteuning kunnen gebruiken, zoals in Maurik en Lienden.

Bibliotheek Rivierenland neemt deze opdracht serieus en is bereid om een brede rol te spelen in de gemeente Buren. Zij werken samen met lokale partijen en kunnen ondersteunen, het contact leggen of de kar trekken.

Pakketten ambities 2024-2027

LOKALE OMROEP	Waarvoor	Rol gemeente	Budget per jaar
Wat we nu doen Budget in 2023	Bijdrage aan Streekomroep SRC	Uitkering gemeentefonds à € 1,53 per huishouden	€ 15.500 (structureel, uit gemeentefonds)
Pakket 1 <u>Betrouwbare overheid</u> Bestaande toezeggingen inlossen, voortzetten incidentele budgetten tot en met 2027, behouden infrastructuur.	x	x	x
Pakket 2 <u>Bouwen aan de basis</u> Verstevigen van de basis van de culturele infrastructuur.	x	x	x
Pakket 3 <u>Toekomstproof</u> Duurzame ontwikkeling van de culturele infrastructuur.	Culturele programma's over Buren en de cultuur in en van Buren.	Subsidiebijdrage of opdracht van gemeente aan lokale omroep.	€ 40.000

BIBLIOTHEEK	Waarvoor	Rol gemeente	Budget per jaar
Wat we nu doen Budget in 2023	Exploitatiebijdrage bibliotheek (zie lopende tekst) en uitvoeren van de Bibliotheek op School (dBoS).	Structurele subsidie. Gemeente ondersteunt dBoS en betaalt bedrag per leerling uit Onderwijsachterstanden beleid (OAB). Bibliotheek Rivierenland ontwikkelt het samen met het onderwijs. Onderwijs doet financiële bijdrage van € 3,80 per leerling.	€ 322.302 € 75.000 (OAB)
	Activiteiten zoals makerslab in verschillende kernen, uitbreiding gezinsaanpak en leescoaches.	Bijdrage OCW uit SPUK bibliotheken, deels te gebruiken in 2024.	€ 90.000 (2023, OCW)
	Informatiepunt digitale overheid	Bijdrage rijksoverheid	€ 27.229 (bijdrage rijksoverheid)
Pakket 1 <u>Betrouwbare overheid</u> Bestaande toezeggingen inlossen, voortzetten incidentele budgetten tot en met 2027, behouden infrastructuur.	Bestendigen activiteiten als makerslab in verschillende kernen, uitbreiding gezinsaanpak en leescoaches, biebalk.		€ 75.000 (2025-2028) <i>Mogelijk landelijke bijdrage via SPUK bibliotheken per 2025.</i>
Pakket 2 <u>Bouwen aan de basis</u> Verstevigen van de basis van de culturele infrastructuur.	Bibliobus voor bereik 0-4, binnenschools en buitenschools.	Bijdrage gemeente.	€ 75.000 (2025-2028) <i>Mogelijk landelijke bijdrage via SPUK bibliotheken per 2025.</i>
Pakket 3 <u>Toekomstproof</u> Duurzame ontwikkeling van de culturele infrastructuur.	Actieve rol van de bibliotheek in de culturele netwerken en infrastructuur van de gemeente.	Opdracht van de gemeente aan bibliotheek Rivierenland.	€ 40.000

3.5 Podiumkunst

3.5.1 Wat doen we nu?

Muziek, muziektheater, (jeugd)theater en dans

De podia van Rivierenland leveren een belangrijke bijdrage aan de aantrekkelijkheid van de regio, de verbondenheid van mensen en het vestigingsklimaat. De gezamenlijke podia hebben voor het Regioplan een plan ontwikkeld om dat verder te versterken. Het doel is om samen te professionaliseren, zodat het aanbod aan podiumkunsten in de komende jaren rijk en afwisselend blijft in de regio. Daarnaast is de ambitie om de podia beter toegankelijk te maken en met elkaar een breed en nieuw publiek aan te spreken via gezamenlijke profilering.

Kindervoorstelling op AZC, Theater Pip & Co

3.5.2 Kansen en uitdagingen 2024-2027

Theater Heerenlogement runt al jaren een professioneel theater, met bekende artiesten. Dit is bijzonder voor een gemeente van deze grootte en zonder grote dorpen. Iets waar de gemeente trots op mag zijn. Theater Heerenlogement werkt samen met vijf andere theaters in de regio en organiseert ook het evenement Theater aan de Markt in Beusichem. Zij kunnen ook een grotere rol spelen in de cultuureducatie in de gemeente Buren. Zij maken zich zorgen over de behuizing, zie hoofdstuk 3.3 over monumenten. Grote artiesten als Youp van t Hek, Claudia de Breij of Micha Wertheim komen niet spelen in een dorps huis. Verschillende dorps huizen bieden wel de mogelijkheid om van concerten en voorstellingen te genieten. Theater Heerenlogement is nu afhankelijk van giften van particulieren en van de inzet van vrijwilligers. Dat is kwetsbaar. Een iets steviger basis zou de organisatie ondersteunen en versterken.

Pakketten ambities 2024-2027

	Waarvoor	Rol gemeente	Budget per jaar
Wat we nu doen Budget in 2023	Regioplan, Plan Podia Rivierenland.	Gezamenlijk project provincie en 8 gemeenten.	€ 3.000 (eenmalig) € 49.790 (overige gemeenten samen) € 400.000 (provincie)
Pakket 1 <u>Betrouwbare overheid</u> Bestaande toezeggingen inlossen, voortzetten incidentele budgetten tot en met 2027, behouden infrastructuur.	Bereiken brede doelgroepen door Theater Heerenlogement met kindervoorstellingen en gratis toegankelijk theaterfestival.	Subsidie.	€ 7.000
Pakket 2 <u>Bouwen aan de basis</u> Verstevigen van de basis van de culturele infrastructuur.	Verstevigen organisatie en faciliteiten Theater Heerenlogement door waarderen vrijwilligers en onderhoud en vervanging technische faciliteiten.	Subsidie.	€ 8.000
Pakket 3 <u>Toekomstproof</u> Duurzame ontwikkeling van de culturele infrastructuur.	Groter bereik van de podiumkunsten in de gemeente Buren. Samenwerking tussen podia. Voortzetten Regioplan 2025-2028. Verlagen drempels voor verschillende doelgroepen en verbreden programmering van Heerenlogement en dorpshuizen.		€ 15.000

3.6 Organisatie

3.6.1 Wat doen we nu?

De gemeente Buren heeft op dit moment geen ambtenaar die kan worden benaderd met algemene vragen op het gebied van cultuur of die het College hierover adviseert. De specifieke beleidsterreinen cultureel erfgoed, bibliotheken en ook cultuureducatie en de lokale omroep zijn in enige mate wel bij verschillende personen ondergebracht, met een beperkte hoeveelheid uren. Intern is daardoor weinig tot geen communicatie tussen de verschillende beleidsterreinen op het gebied van cultuur, noch met aanpalende beleidsterreinen. Onderwerpen als bijvoorbeeld erfgoededucatie vallen tussen wal en schip.

3.6.2 Kansen en uitdagingen 2024-2027

Naast de beleidsambities is het ook belangrijk om te benoemen wat er qua expertise en formatie nodig is om deze ambities waar te kunnen maken. De input bij de ronde tafels en de ervaringen bij het opstellen van deze startnotitie onderschrijven wat wordt aangegeven in de toekomstoriëntatie uit 2021.

“Door de interne gerichtheid en regelmatige wisselingen van personen wordt Buren in de regio vaak gemist en niet altijd als betrouwbare partner ervaren. De kwetsbaarheid van de organisatie wordt gevoeld en gezien. Door de omvang van de gemeente kent de organisatie veel eenpitters en is niet op alle thema's specialistische kennis in huis.”

Dit maakt de organisatie, het cultuurbeleid en in het verlengde daarvan de hele culturele sector, zeer kwetsbaar. De culturele sector in de gemeente Buren maakt zich daarnaast ook zorgen over het grote verloop van personeel bij de gemeente. Dit geldt voor alle afdelingen. Zo heeft men er ook last van bij vergunningverlening. Dat is ingewikkeld, duurt lang en kost veel. En men moet steeds weer investeren in het informeren van nieuwe ambtenaren.

Een voorwaarde om samenhang in het cultuurbeleid te krijgen en te houden is formatie. Minimaal gaat het over een beleidsambtenaar cultuur die:

- Voor samenhang zorgt in de (huidige) inzet voor het cultuurbeleid;
- het contact legt binnen gemeente en de regio;
- de persoon is waaraan intern en extern vragen gesteld kunnen worden;
- kennis heeft van externe subsidiemogelijkheden;
- de verbinding legt met het provinciaal en regionaal beleid en;
- culturele instellingen in de gemeente Buren inspireert en informeert.

Zo is er een helder loket voor mensen met vragen over of ideeën voor cultuur.

Het is voor een kleine plattelandsgemeente als Buren efficiënt en strategisch om op regionaal niveau actief samen te werken. Dat kan onder andere door het delen van een beleidsambtenaar, het inzetten op projectcoördinatie naar het voorbeeld van het cultuur- en erfgoedpact en gezamenlijke cultuurmarketing. Zo is Buren onderdeel van Regio Rivierenland, dat sinds 1986 een intergemeentelijk samenwerkingsverband is, waarin de samenwerking op gebied van cultuur versterkt kan worden. Ook Bibliotheek Rivierenland heeft regionaal een actieve en verbindende rol. Deze samenwerkingen kunnen in een cultuurbeleid verder worden uitgewerkt.

De culturele sector in Buren heeft een grote behoefte om elkaar te ontmoeten, kennis en ervaringen uit te wisselen en samen te werken, zeker ook tussen de verschillende kernen. De gemeente kan hier een belangrijke rol in spelen en meedenken over kansen en bijvoorbeeld subsidiemogelijkheden bij fondsen. En om de culturele infrastructuur in beeld te krijgen. Dat is van belang voor de verenigingen en instellingen zelf, en des te meer voor (nieuwe) inwoners. Ook heeft men grote behoefte aan direct contact met de gemeente, het liefst op reguliere basis. Een andere variant is een externe rol, aanvullend op een beleidsambtenaar en elkaar versterkend. Bijvoorbeeld een Cultuurfonds of een Culturele Raad werkt enerzijds in opdracht van de gemeente en is anderzijds onderdeel van de culturele infrastructuur. Ook zo kan het netwerk worden versterkt en geïnformeerd.

Pakketten ambities 2024-2027

	Waarvoor	Rol gemeente	Budget per jaar
Wat we nu doen Formatie in 2023	Cultureel erfgoed	Contact erfgoedinstellingen, aanwijzen en vergunningen monumenten, archeologiebeleid.	0,5 fte (Ruimte, intern)
	Bibliotheken	Contact bibliotheek, verbinding met terreinen jeugd, sociaal, onderwijs.	0,12 fte (Sociaal Domein, intern)
	Cultuureducatie	Subsidie CmK, contact Cultuurcoach.	0,04 fte (Sociaal Domein, intern)
	Lokale omroep	Contact omroep, verbinding met communicatie vanuit gemeente.	Niet vastgelegd, onderdeel van fte communicatie (Bedrijfsvoering, intern)
Pakket 1 <u>Betrouwbare overheid</u> Bestaande toezeggingen inlossen, voortzetten incidentele budgetten tot en met 2027, behouden infrastructuur.	Cultureel erfgoed	Erfgoedbeleid; verbinding intern (cultuur/sociaal domein, vastgoed, toerisme) en extern.	0,2 fte (intern)
	Cultuur overig, beleidsambtenaar cultuur.	Sociaal Domein; verbinding intern (sociaal, ruimte, bedrijfsvoering, kernregisseurs), beleidsvorming cultuurbeleid.	0,4 fte (intern)
Pakket 2 <u>Bouwen aan de basis</u> Verstevigen van de basis van de culturele infrastructuur.	<u>Aanvullend op pakket 1, beleidsambtenaar cultuur</u>	Sociaal Domein; regie en verbinding extern (andere gemeenten, culturele sector), faciliteren uitwisseling sector, ondersteuning aanvragen externe financiering.	0,2 fte (intern)
Pakket 3 <u>Toekomstproof</u> Duurzame ontwikkeling van de culturele infrastructuur.	<u>Aanvullend op pakket 2: 'cultuurfonds', 'culturele raad' o.i.d.</u>	Sociaal Domein én Erfgoed, overstijgend; verstrekken bijdragen, ondersteunen sector bij contact met gemeente, initiëren samenwerkingsprojecten	0,2 – 0,4 fte (combinatie intern en extern)

Overig

Cultuur heeft een groot maatschappelijk effect, zoals ook beschreven in hoofdstuk 3. Andersom heeft de inzet van de gemeente Buren op cultuur op zijn beurt weer effect op vele andere vlakken. De gemeente heeft een belangrijke rol als regisseur van deze verbinding.

Ruimte

Cultureel erfgoed is deels onderdeel van het ruimtelijk beleid. Dat is vanzelfsprekend voor monumenten en archeologie en geldt ook voor archieven. De musea in Buren zijn veelal in monumenten gehuisvest. Ook andere ruimtelijke onderwerpen zoals parkeren (bereikbaarheid van musea en evenementen) en vergunningen zijn relevant. Zie voor mogelijkheden voor verbinding met het cultuurbeleid hoofdstuk 3.3 Erfgoed en musea.

Recreatie en Toerisme

Recreatie en toerisme zijn een pijler van de economie van Buren en cultuur is op haar beurt een pijler van recreatie en toerisme. De gemeente heeft een breed cultureel en recreatief aanbod en wil ook deze periode inzetten op kleinschalig kwalitatief aanbod. De gemeente zet nadrukkelijk in op 'kwaliteitstoeristen': dagjesmensen en vakantievierders die komen voor de natuur, rust en het cultureel erfgoed. Een sterke toeristische sector leidt tot 'bescheiden bruis': het zorgt voor werkgelegenheid in de gemeente én draagt bij aan de leefbaarheid van de kernen. Ook de Burenaren kunnen immers gebruik maken van recreatieve voorzieningen en horeca.

De culturele sector in de gemeente Buren pleit ervoor om vanuit alle hoeken - erfgoed, beeldende kunst, participatie - nauwer samen te werken bij de ontwikkeling van recreatie en toerisme in de gemeente. De sector bruist van de ideeën zoals regionale beeldverhalen, een culturele variant op *Happen en trappen* en het introduceren van een Uitagenda bij het markten van de gemeente.

Mobiele Erfgoedtentoonstelling (MET), opgesteld bij het Regionaal Archief Rivierenland

Sociaal Beleid

De gemeente Buren heeft als doel dat iedereen kan en mag meedoen, ongeacht leeftijd, inkomen, afkomst of beperking. Daar waar nodig biedt Buren passende hulp en ondersteuning. Ondersteunen gebeurt integraal, in het besef dat ondersteuning op het ene domein in samenhang moet gebeuren met andere domeinen.

Zorg

Er komt steeds meer onderbouwde kennis over de positieve effecten van kunst en cultuur en over de manier waarop cultuur(participatie) bijdraagt aan welzijn, kwaliteit van leven en andere aspecten van gezondheid. Kunst en cultuur hebben gunstige invloed op het fysiek en cognitief functioneren en op het gevoel van betrokkenheid en verbinding van deelnemers. Actief bezig zijn met kunst zorgt ervoor dat iemand zingeving ervaart en vaardigheden ontwikkelt om de uitdagingen van het leven aan te kunnen. Deze effecten zijn van grote betekenis – juist voor mensen die te maken hebben met zorg en welzijn.³ Er worden steeds meer culturele programma's ontwikkeld in het kader van positieve gezondheid; tegen eenzaamheid, ten behoeve van inclusie, bij het ouder worden.

De coalitie zet deze periode in op preventie en investeert in ondersteuning dichtbij, in de eigen kracht van inwoners en in vroegsignalering. Zo moet dure geïndiceerde zorg worden voorkomen. Cultuur is een plaatsmaker voor gemeenschapszin. Zeker ook voor mensen die niet (meer) werken biedt het gelegenheid om actief deel uit te maken van de maatschappij. Culturele projecten halen verhalen op en leggen ze vast om te delen en uit te wisselen, algemene ruimtes van verzorgingshuizen worden gebruikt voor culturele programmering zoals concerten en exposities of mensen worden gericht uitgenodigd om samen cultuur te maken.

Gezondheid, sport en bewegen

Er wordt steeds meer onderzoek gedaan naar de effecten van kunst op ons welbevinden. Ook internationaal is het belang van kunst in de zorg erkend; de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) publiceerde eind 2019 de resultaten van een wereldwijd onderzoek. En [Culture Action Europe](#) publiceerde eind 2022 een reviewonderzoek. Uit beide blijkt dat het actief of passief beleven van kunst de gezondheid en het algehele welbevinden bevordert. Net als de WHO roept ook het onderzoeksteam van het CultureForHealth rapport beleidsmakers op om meer te investeren in culturele interventies in de gezondheidszorg.

Verschillende onderzoeken geven een goed beeld van de werkzame elementen, ofwel de knoppen waar kunst aan draait. Sommige effecten zijn aan disciplines gebonden: dans zal meer doen voor het soepel houden van je lichaam dan schilderen. Maar alle kunstdisciplines delen de volgende elementen⁴:

- Kunstbeoefening doet een beroep op wat je kunt, je talenten. Een kunstvakdocent of kunstenaar werkt niet met je beperkingen, maar met je mogelijkheden, met je creativiteit, met wat je – al dan niet verborgen – van nature in huis hebt.
- Je ontwikkelt nieuwe vaardigheden. Je leert bijvoorbeeld om beter om te gaan met een chronische ziekte, als je merkt dat het je niet beperkt bij schilderen of zingen. Of je ontdekt dat je met fotografie veel over jezelf kunt vertellen.
- Het versterkt je veerkracht. Als je iets nieuws leert en dat onder de knie krijgt, is dat goed voor je gevoel van zelfvertrouwen en eigenwaarde. En daardoor kun je ook andere uitdagingen misschien beter aan.
- Kunstbeoefening stimuleert en vergroot je creativiteit. En dat helpt weer bij het oplossen van problemen van alledag.
- Het geeft plezier, doorbreekt de sleur en geeft ontspanning. En hierdoor boort het levenslust aan.
- Het vergroot je sociale contacten en bouwt weer een netwerk op. Samen zingen of schilderen of dansen is gewoon leuk. Zeker als je het regelmatig doet. Je komt weer onder de mensen en doet samen iets leuks.

Jeugd en jongeren

Cultuur is goed voor kinderen met leerproblemen. Actieve cultuurparticipatie geeft hen handvatten om zich emotioneel en sociaal te ontwikkelen. Cultuureducatie en –participatie dragen ook bij aan

³ [Kennisdossier 'Cultuur en eenzaamheid' - LKCA](#)

⁴ [Kennisdossier 'Cultuur en gezondheid' - LKCA](#)

taalontwikkeling en het tegengaan van laaggeletterdheid. Cultuur geeft gelegenheid tot verbinding en ontmoeting en zich samen uiten met bijvoorbeeld zang, muziek of toneel.

LKCA heeft literatuuronderzoek gedaan en een aantal praktijken onderzocht⁵. Hieruit blijkt dat kunst en cultuur bijdragen aan:

- een positiever zelfbeeld;
- meer sociale vaardigheden;
- het nemen van eigen verantwoordelijkheid;
- doorzettingsvermogen;
- concentratievermogen;
- een sterker sociaal netwerk.

Kinderjury (Lienden en Ommeren), project van leescoach Anne Dee

Dit zijn de werkzame elementen van culturele activiteiten:

- de mogelijkheden van de jongeren staan centraal en niet de problemen
- er is veel ruimte voor eigen inbreng, jongeren krijgen de regie
- er is ruimte voor zelfexpressie en exploratie: uitproberen en ontdekken, falen mag
- de jongeren voelen zich thuis, onderdeel van een geheel
- nadenken over jezelf – zelfreflectie – wordt gestimuleerd
- jongeren doen positieve ervaringen op

Jongeren in de gemeente Buren zoeken hun heil vaak elders. Voor hun middelbare school reizen ze de gemeente uit en veel van hun buitenschoolse culturele activiteiten zoals het volgen van muziekles of het bijwonen van een concert, doen ze ook in die plaatsen of in de dichtstbijzijnde steden. Waar ze binnen de gemeente behoefte aan hebben, zijn studie- en ontmoetingsplekken. Dat kan zijn in de

⁵ [Kennisdossier 'Cultuur en jongeren' - LKCA](#)

bibliotheek of in de dorpshuizen. Doordat niet in alle kernen dergelijke faciliteiten zijn, is het idee van een rijdend buurthuis geopperd: een chill-bus⁶.

Mensen met een kleine beurs

Als je weinig te besteden hebt, kan dat je mogelijkheden verkleinen en je problemen vergroten. Voorwaarden voor cultuurdeelname zoals vervoer vormen een drempel. Terwijl cultuur juist voor hen verschil kan maken door hun sociale ontwikkeling te vergroten, isolement te verkleinen en laaggeletterdheid tegen te gaan. Een idee daarvoor is een 'Burenpas'; voor mensen met een kleine beurs zodat zij bijvoorbeeld muziekles kunnen nemen. (Specifiek voor de groep die net buiten de kaders van het Jeugdfonds valt, maar het niet zelf kan betalen.) Ook gesubsidieerd muziekonderwijs zoals in Zinder of Culemborg⁷ kan een groot verschil maken. Het hoeft geen groot centrum te zijn, maar een dergelijke functie wordt node gemist. Hierbij is het ook belangrijk om aandacht te besteden aan vervoer.

Kerngericht werken

Vanuit het leefbaarheidsbudget draagt de gemeente ook bij aan culturele evenementen. De vele kernen vragen veel van de gemeente met betrekking tot de culturele infrastructuur. Afstand tot cultuurdeelname is een belangrijk onderwerp. Dit moet zijn plek krijgen in het uit te werken cultuurbeleid.

Gemeenteraad

Bij een aantal mensen in de culturele sector leeft het gevoel dat de leden van de gemeenteraad weinig kennis hebben over cultuur in de gemeente. Men ziet weinig raadsleden bij culturele evenementen en vreest dat de raadsleden dit vertalen naar de cultuurbehoefte van alle inwoners. Een voorbeeld is dat het verkopen van monumenten de indruk geeft dat de gemeente geen waarde hecht aan monumenten, erfgoed en cultuur in brede zin, ook al zijn de afwegingen niet vanuit cultuurbeleid gemaakt.

Financiën

De gemeente hanteert zo mogelijk ZBB (zero based budgetting) waarbij wettelijke taken structureel begroot worden. Het merendeel van het cultuurbeleid valt daarbuiten. Dat betekent enerzijds creatief zijn, en ons realiseren dat gelden beperkt zijn. Anderzijds behoort cultuurbeleid ook tot de basistaken van een gemeente en is het zaak om in het cultuurbeleid te onderbouwen waarom welke keuzes worden gemaakt. Er is geen ruimte voor nieuwe taken zonder dat daar gelden voor beschikbaar worden gesteld.

Het is voor de culturele sector in Buren en voor de gemeente zelf makkelijker om fondsen te werven wanneer de gemeente zelf ook bijdraagt. Als de gemeente niets financiert, blijven bij fondsen ook vaak de deuren dicht.

De bedragen die worden genoemd in de pakketten zijn een indicatie, een inschatting. Bij de uitwerking tot cultuurbeleid zullen deze worden aangescherpt en onderbouwd.

⁶ [Buurtbus Hilversum \(versawelzijn.nl\)](http://BuurtbusHilversum.versawelzijn.nl)

⁷ KEC en Zinder hanteren voor mensen en instellingen een commercieel tarief, aangezien de gemeente Buren niet meebetaalt.

	Wat we nu doen	Pakket 1: Betrouwbare overheid	Pakket 2: Bouwen aan de basis	Pakket 3: Toekomst-proof	TOTAAL PER DEELSECTOR
Beeldende kunst	3.000	10.000	x	% bouwkosten, uit investeringsbudget	€ 13.000
Cultuurparticipatie	8.000	20.692	87.000	125.000	€ 240.692
Cultuureducatie	0	49.000	30.000	20.000	€ 99.000
Monumenten	286.899	30.000	7.500	x	€ 324.399
Erfgoed en archieven	337.042	x	x	7.500	€ 344.542
Lokale omroep	0	x	x	40.000	€ 40.000
Bibliotheek	322.302	75.000	75.000	40.000	€ 512.302
Podiumkunst	0	7.000	8.000	15.000	€ 30.000
Formatie	66.000	60.000	20.000	30.000	€ 176.000
TOTAAL	€ 1.023.243	€ 251.692	€ 227.500	€ 277.500	€ 1.779.935

Opmerkingen bij het overzicht

- In dit overzicht zijn alleen de eigen bijdragen van de gemeente Buren opgenomen. De bijdragen van andere partijen aan onze begroting, zoals hierboven bij de deelsectoren in groen weergegeven, zijn hier niet opgenomen.
- Wanneer bedragen per jaar fluctueren, is het bedrag van 2024 als uitgangspunt genomen.
- De pakketten zijn zo opgesteld, dat ze op elkaar voortbouwen. Zo ligt de basis voor pakket 2, in pakket 1. Dat betekent dat de mogelijkheden zijn:
 - geen enkel pakket uit te werken tot beleid;
 - alleen pakket 1 uit te werken;
 - de pakketten 1 en 2 samen uit te werken;
 - alle drie de pakketten samen uit te werken.
- **Blauw: incidenteel budget.**

4. Vervolg: proces totstandkoming cultuurnota

De aanpak voor het tot stand brengen van de beleidsnotitie en het tijdspad zijn afhankelijk van de keuzes per onderwerp. Het college zal u hierover nader informeren in een raadsbrief.

Uitvoering

Aspecten die nader worden uitgewerkt in een cultuurnota zijn, naast de financiën, infrastructuur en bereikbaarheid, verschillende doelgroepen en het beoogde effect van de beleidsinzet. Ook kan een regionale of provinciale samenwerking nader worden onderzocht.

Een inspirerend voorbeeld uit de regio is het Cultuurfonds Culemborg, dat in 2015 is gestart⁸. Een dergelijke opzet zou ook in Buren goed kunnen werken. De gemeente bekostigt de ondersteuning van deze organisatie en de subsidie die ze verdelen. Het gaat daarbij om een zelfstandige organisatie, waarbij de gemeente gebruik maakt van de kennis en kunde in de maatschappij en aansluit bij de behoeften en wensen uit de samenleving. In de gemeente Buren zou het onder gebracht kunnen worden bij bijvoorbeeld Bibliotheek Rivierenland of de Stichting Culturele Raad Buren.

De gemeente Buren vindt het belangrijk dat de inwoners van de gemeente en de betrokken partijen input kunnen leveren bij het opstellen van het cultuurbeleid. Dat betekent dat bij elke fase in het proces, van voorbereiding startnotitie tot de uitvoering van het cultuurbeleid, communicatie essentieel is. De reikwijdte en intensiteit varieert gedurende het proces.

Ronde tafel in 't Klokhuis Maurik (ook georganiseerd in Het Heerenlogement in Beusichem) ter voorbereiding op de startnotitie

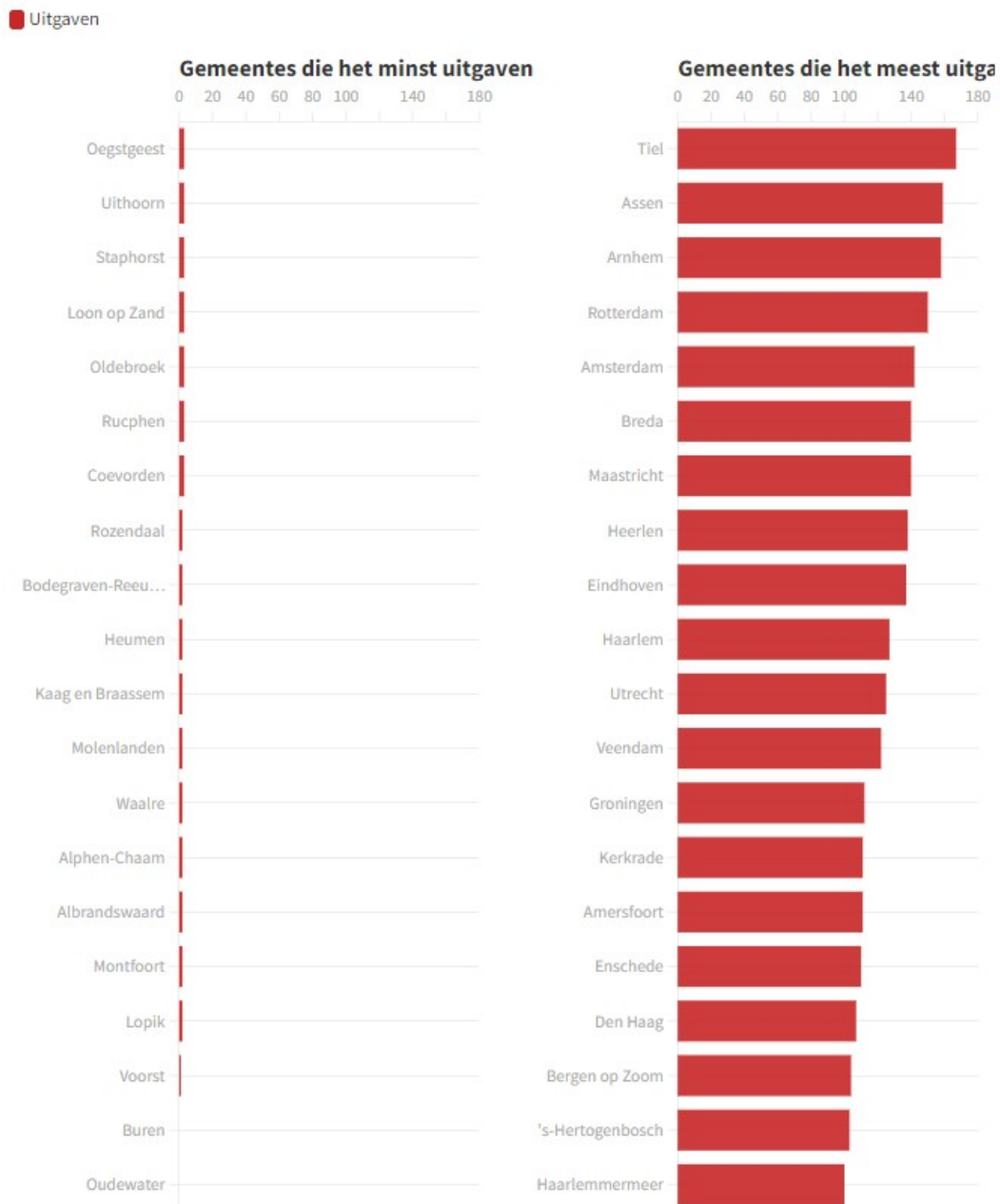
⁸ <https://www.cultuurfondsculemborg.nl/over-ons/>

BIJLAGE 1 - Korte vergelijking gemeenten

In een artikel van 10 maart 2022 geeft NRC inzicht in gemeentelijke uitgaven voor cultuur. De verschillen zijn groot. Gemiddeld gaf een Nederlandse gemeente in 2019 per inwoner netto 17 euro uit voor musea, 5 euro voor cultureel erfgoed, en 51 euro voor „cultuurpresentatie, -productie en -participatie” (podia, gezelschappen, kunstonderwijs, kunstaankoop en dergelijke). Buren is na Oudewater de gemeente die in Nederland het minst uit geeft aan cultuur.

Omgerekend besteden gemeenten nu ongeveer € 100 per inwoner aan cultuur per jaar: overigens sterk variërend van € 235 tot € 11.⁹

Top-20 gemeentes die het meest/minst besteedden aan cultuur in 2019 in euro per inwoner

Bron: Rijksoverheid

✿ A Flourish chart

⁹ Cultureon Gemeentegids p.7

BIJLAGE 2 – Beeld van de culturele infrastructuur in de gemeente Buren

De cijfers zijn veelal een inschatting, op basis van de gemeentegids en aanvullende informatie op internet en via-via. In werkelijkheid is het zeer waarschijnlijk dat bijvoorbeeld het aantal verenigingen en initiatieven een stuk groter is.

BEELDENDE KUNST EN ONTWERP (beeldende kunst, architectuur, design, mode en digitale cultuur)

Beeldende kunst		
49	Kunstwerken in de openbare ruimte, in eigendom van de gemeente	
2	Evenementen: Buren Bijzonder, Kunstmarkt Buren	Buren
3	Galeries	Buren
> 40	Beeldend kunstenaars	

CULTUURPARTICIPATIE EN EDUCATIE

Muziek		
14	Muziekverenigingen: Excelsior, Amiticia, Kunst en Vriendschap, Harmonie Soelen, Prinses Juliana, De Aria's, Philharmonica, St. Anthony's Pipeband, Kunst na Arbeid, De Melodica's, Betuws Symfonie Orkest, Muziek Eck en Wiel, Seniorenorkest Luctor et Emergo, Soli Deo Gloria	
10	Zangverenigingen: Cantate Deo, Havenkoor De Woelwaters, Mannenkoor Excelsior, Parochiekoor Maurik, Hosanna, Cornecanters, Gospelkoor To Believe, Hervormd Kerkkoor Buren, RK Koor Dithaga, The New Harvest Singers	
Theater		
3	Theater(verenigingen): Buren Toen Theater, Toneelvereniging Marijke, Oranjevereniging Rijkswijk	
Dans		
4	Dans(verenigingen): Dansstudio 91, Lets dance by Demy, Dansverenogiging doe je dans, Volksdansgroep Omonia	
Beeldend		
6	Clubs: Schildersclub Lienden, Fotoclub Reflectie Lienden, Corsoclub Buren, Corsoclub Kerk-Avezaath, Fruitcorsoclub Maurik, Corsoclub Zoelen	

Overig		
1	Centrum voor de kunsten: Zinder Educatie	Tiel
Cultuureducatie		
0,3 fte	Cultuurcoach	

ERFGOED EN MUSEA (musea, monumenten, archeologie en archieven)

Musea		
3	Musea: Marechaussemuseum, Streekmuseum Baron van Brakell, Museum Buren en Oranje	
Monumenten		
3	Beschermde stadsgezichten (Buren, Beusichem, Zoelen)	
269	Rijksmonumenten	
291	Gemeentelijke monumenten	
Overig		
1	Regionaal Archief Rivierenland (RAR)	Tiel
6	Erfgoedorganisaties: Stichting Orgelfonds RK Kerk Maurik, Stichting Beheer Synagoge, Molen De Prins van Oranje, Historische Vereniging Pasqualini, Stichting Fonds tot Restauratie St. Lambertuskerk, Stichting Dijk van een Delta	
1	Geldersch Landschap & Kastelen	Arnhem
1	St. Monumentenwacht Gelderland	Arnhem

MEDIA EN BIBLIOTHEKEN (omroepen, film, letteren en bibliotheken)

Media		
1	Lokale omroep: Streekomroep SRC	Culemborg
1	Zorgomroep Rivierenland (ZOR)	Tiel
1	Regionale omroep: Omroep Gelderland	Arnhem
Bibliotheken		
1	Bibliotheek	Lienden
1	Bibliotheekpunt	Beusichem

PODIUMKUNSTEN (muziek, muziektheater, (jeugd)theater en dans)

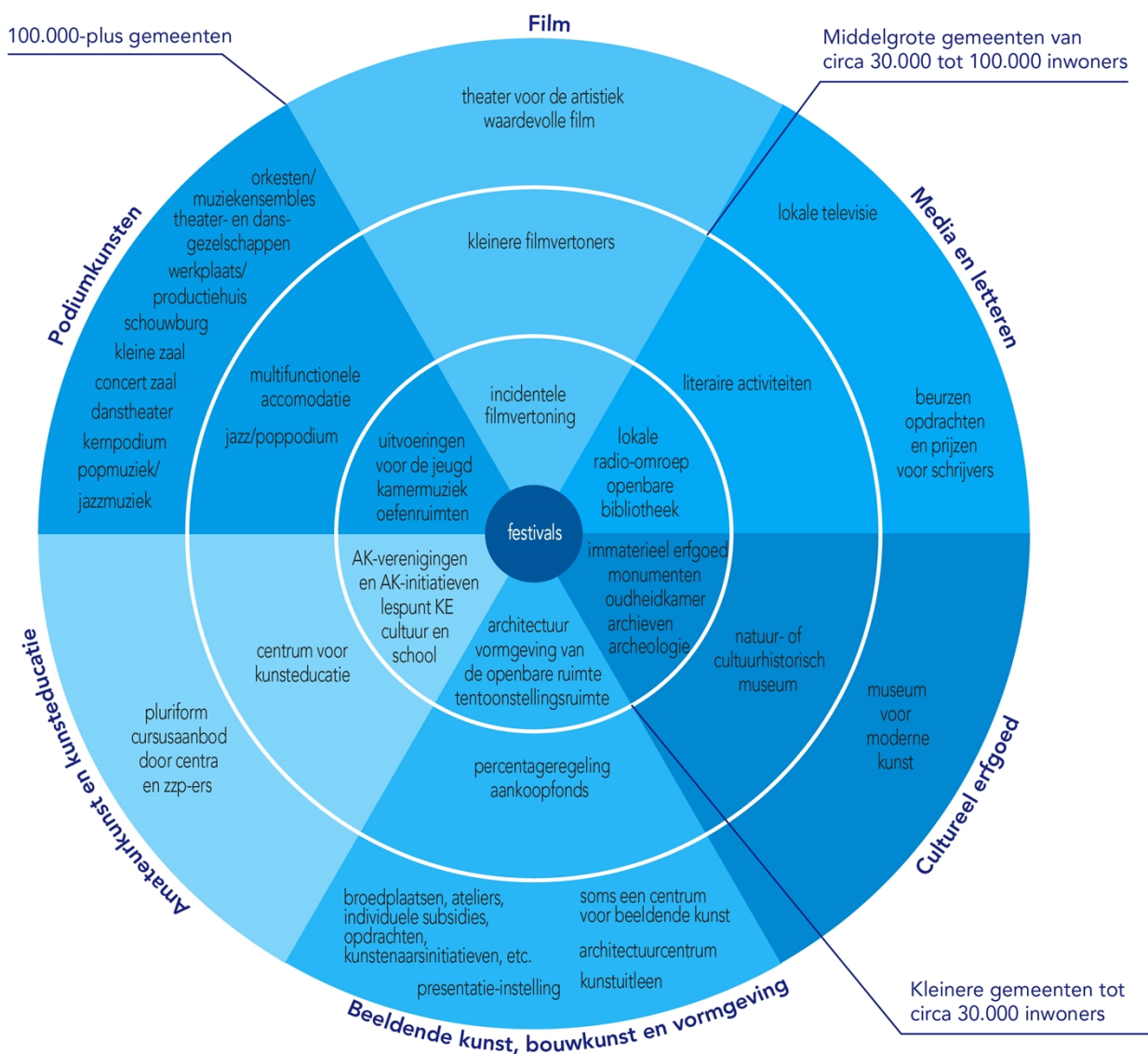
1	Podium: Theater Heerenlogement	Beusichem
3	Evenementen: Muziek in Buren, Live in Buren, Lentefair & Zomerfair	Buren
1	Gezelschap: Theater Pip en Co	

OVERIG (overkoepelend of andere categorie)

	Regionaal Bureau voor Toerisme Rivierenland	
	Toeristen Informatie Buren	
	Jongerenraad	
11	Dorpshuizen: Zoetzand, De Rozenhoek, In de Gaard, De Oude School, De Avzaathen, Erichem, Dorpshuis Asch, 't Klokhuis, 't Ecksternest, De Hoekenburg, Prinsenhof	
5	Dorps- en buurtverenigingen: De Breipot, Dorpsbelang Maurik, Beusichem Leeft, Hart voor Maurik, Asch Leeft	

BIJLAGE 3 - Ringenmodel culturele infrastructuur Nederlandse gemeenten

Cor Wijn en Lydia Jongmans hebben voor de VNG het 'ringenmodel' voor de culturele infrastructuur van gemeenten ontwikkeld. Het model kan worden gebruikt om na te denken over het culturele voorzieningenniveau van gemeenten. Dit model is al meer dan 25 jaar oud. De VNG is nu bezig om het te actualiseren. Al is de indeling wat verouderd, het principe dat de culturele infrastructuur van gemeenten door een aantal factoren wordt bepaald, blijft overeind. Die factoren zijn de financiële armslag, de beleidshistorie, de ligging van de gemeente, de dominante geloofsovertuiging en het ambitieniveau van de lokale politiek. In het boek *De Culturele Stad* wordt uitgebreid ingegaan op het model.

BIJLAGE 4 – Convenant Kunst- & cultuureducatie Gemeente Buren

In 2018 werd de Burense visie op het kind vastgesteld door het gemeentebestuur. De visie kenmerkt zich door samenwerking, passend onderwijs, jeugdzorg en ondersteuning, doorgaande leerlijnen, brede ontwikkeling en huisvesting. De visie richt zich op drie thema's: Veilig, Gezond en Kansrijk. Cultuureducatie is één van de onderwerpen binnen het thema Kansrijk.

Het Convenant Kunst- & cultuureducatie, '*Een koffer vol CULTUUR kansen*', is daar de concrete uitwerking van. Doelstellingen:

- Kunst- en cultuureducatie krijgen een **structurele plek** in het basisonderwijs.
- Er is een samenhangend programma d.m.v. **doorgaande leerlijnen** van groep 1 t/m groep 8.
- Er is een doorgaande lijn met **buitenschools aanbod**.
- **Het aanbod sluit aan** bij ambities en mogelijkheden van alle scholen en kinderopvang (vraaggericht werken staat centraal).
- Ontwikkeling **culturele infrastructuur**:
 - Er wordt door scholen zo veel mogelijk gebruik gemaakt van wat lokaal beschikbaar is.
 - Daarnaast stimuleert de nieuwe combinatiefunctionaris cultuur de samenwerking tussen scholen en culturele partners, zowel lokaal als regionaal als landelijk en zowel met amateurkunstverenigingen als met professionele kunstaanbieders.
 - Elke Burense school heeft een interne cultuur coördinator (in het vervolg kortweg ICC'er genoemd) die in nauw contact staat met de combinatiefunctionaris.
- **Draagvlak**: De partijen in dit convenant onderschrijven allen het belang van kunst- en cultuureducatie voor het Burense kind.
- **Borging** van dit convenant in het beleid van alle convenant partners.
- **Deskundigheidsbevordering** van leerkrachten en lokale aanbieders.
 - Tools voor leerkrachten om zelf met kunst en cultuur aan de slag te gaan.
 - Aandacht voor vraaggericht werken bij de aanbieders.

Ambities scholen

- Structureel kunst- en cultuureducatie in alle groepen.
- Doorgaande leerlijnen van groep 1 t/m groep 8 en van voorschool tot in-school tot naschool.
- Structurele samenwerking met lokale culturele organisaties.
- Elke school een ICC'er, die is gecertificeerd en voldoende taakuren toebedeeld krijgt.
- Een combinatiefunctionaris die vraag en aanbod samen brengt en landelijke ontwikkelingen en mogelijkheden binnen haalt.
- Vakdocenten van buiten halen.
- Deskundige leerkracht, die minder handelingsverlegen is.
- Burgerschap stimuleren (zoals de jeugdgemeenteraad).

Ambities gemeente

- Infrastructuur en regelingen afstemmen op behoefte van het onderwijs.
- De vraag vanuit het onderwijs is leidend.
- De gemeente Buren vindt cultuur belangrijk, omdat het de samenleving verrijkt en bijdraagt aan de ontplooiing van burgers en de leefbaarheid bevordert. Het draagt bij aan de ontwikkeling van het kind.
- Stimuleren van bundeling van verschillende voorzieningen onder één dak en nauwe samenwerking tussen onderwijs, kinderopvang en andere partners.
- Burgerschap stimuleren (zoals de jeugdgemeenteraad).

Ambities van culturele partners

- Vraaggericht werken, dus aanbod afstemmen op de behoefte van onderwijs en kinderopvang.
- Talent ontwikkelen.
- Structureel samen werken met relevante partners, gemeente, onderwijs en kinderopvang.
- Gebruik maken van kansen en regelingen.

Wie draagt wat bij om de ambities vorm te geven

De gemeente:

- faciliteert het proces naar dit convenant en draagt zorg voor de monitoring van de afspraken in dit convenant;
- stelt een combinatiefunctionaris aan voor 0,7 fte en zorgt voor passend werkgeverschap. Zie voor een profiel de bijlage.

Het onderwijs:

- stelt structureel budget beschikbaar ten behoeve van kunst- en cultuureducatie. Ook dragen zij de verantwoordelijkheid om (bv. vanuit taakbeleid) op elke school een ICC'er te benoemen. Deze krijgt de mogelijkheid om (liefst gezamenlijk) een opleiding te volgen op het gebied van ICC;
- draagt de verantwoordelijkheid om het cultuurmenu mede vorm te geven.

De kinderopvang:

- is nauw betrokken bij de ontwikkelingen en draagt waar nodig bij aan de doelstellingen van dit convenant.

Culturele partners:

- leren vraaggericht te werken en werken nauw samen met onderwijs en kinderopvang.

BIJLAGE 5 - Proces totstandkoming startnotitie

Voor de totstandkoming van deze startnotitie zijn in augustus, september en oktober 2023 de volgende stappen gezet:

1. Inventarisatie bestaande documenten intern.
2. Online inventarisatie bestaande onderzoeken en andere relevante documentatie.
3. Gesprekken medewerkers gemeente Buren en stakeholders 'intern'.
4. Inventarisatie culturele veld gemeente Buren / stakeholders extern.
5. Communicatie over ronde tafels (uitnodigingen gericht én open) en startnotitie.
6. Gesprekken stakeholders extern en ronde tafels.

Inventarisatie bestaande documenten intern

Berenschot (2021). Toekomstoriëntatie Buren fase 1 .

Berenschot (2021). Toekomstoriëntatie Buren fase 2 *Hoe dan*.

Gemeente Buren (2012). Nota cultuur/sport.

Gemeente Buren (2011). Startnotitie cultuur en sport.

Gemeente Buren (2023). Startnotitie sport en gezondheid.

Gemeentebelangen Buren, PCG Buren en CDA Buren (2022). Coalitieakkoord 2022-2026 *Samen voor het Buren van Morgen*.

Gemeenteraad Buren (2022). Overdrachtsdocument *Van gemeenteraad tot gemeenteraad*.

Gemeenteraad Buren (2022). Overdrachtsdocument *Samenwerken aan de toekomst*.

LEA-partners (2018). Convenant Kunst- en cultuureducatie Buren 2020 *Een koffer vol CULTUURkansen*.

Regio Rivierenland (2022). Programma Cultuur- en ErfgoedPact Rivierenland 2022-2024.

Regio Rivierenland (2022). Regioplan Cultuur *Inspirerend Rivierenland*.

Online inventarisatie bestaande onderzoeken en andere relevante documentatie

Berenschot en VNG (2021–deel 1, 2022–deel 2). *Corona, cultuur en gemeenten, informatiegids over gemeentelijke steun voor herstel en transitie van de lokale culturele infrastructuur vanwege de coronacrisis*.

Cultureon (2022). *Gemeentegids*.

LKCA (2021). Inventarisatie ondersteuning amateurkunstgroepen, rapportage en analyse van de landelijke, provinciale en lokale infrastructuur.

LKCA, Kennisdossier *Cultuur en eenzaamheid*.

LKCA, Kennisdossier *Cultuur en jongeren*.

Nederlandse Grondwet (z.d.). Artikel 22.

Raad voor Cultuur (2022). *De culturele basis op orde*.

VNG (2023). Artikel VNG Magazine nummer 12, *Kwetsbare cultuur*.

Cor Wijn (2014). *De culturele stad*.

Onderzoeken, documenten en online informatie van onder andere Cultuur Oost, LKCA, Raad voor Cultuur, VNG.

Gesprekken medewerkers gemeente Buren en stakeholders 'intern'

Jongerenraad/Jens Janssen

Cultuurcoach/Lieke van der Heijden

Birgit van Aken-Quint, communicatieadviseur, contactpersoon lokale omroep

Yvette Bakker, communicatieadviseur Sociaal Domein

Tosca Benschop, financieel adviseur Ruimte

Monique Bettink-Pierik, wethouder Sociaal Domein

Martha Boekestein, beleidsmedewerker erfgoed en archeologie

Franka Boudewijn, kernregisseur
 Ellis van Hal, beleidsadviseur jeugd en onderwijs
 Henk Helderton, portefeuillemanager vastgoed
 Jolijn Hoek, beleidsadviseur sport en gezondheid
 Daniel van den Heuvel, beleidsmedewerker jeugd
 Karl Maier, wethouder
 Sylvia Rijkse, manager Sociaal Domein
 Henri Schaap, vastgoedadviseur
 Niels Schoonderwoerd, financieel adviseur Sociaal Domein
 Roelof de Wit, stedenbouwkundige

Gesprekken stakeholders extern en ronde tafels.

Cultuur Oost (Saliha Abba)
 Cultuurbedrijf Tiel/Zinder (Mark van Dooren)
 Gemeente West-Betuwe (Kevin Leijn)
 Provincie Gelderland (Fleur Albers)
 VNG (Fenna van Hout)

Deelnemers ronde tafelgesprekken

Ronde tafel Maurik, 14 september 2023

Hart voor Maurik	Dineke Onink
BasisBuren	Jeroen Ulijn
Welzijn Rivierstroom	Caroline Kolff
Kunstroute Buren Bijzonder	Yvonne Dolk
Kunstroute Buren Bijzonder	Marga Janssen
Kunstroute Buren Bijzonder	Anjo de Jong
Kunstroute Buren Bijzonder	Henriett Somlai
IedersKunst	Jessica Benjamins
Jongerenraad	Jens Janssen + 1
Theater Heerenlogement	Annemarie Schouten
Toneelvereniging Marijke	Miranda van Kuilenburg + 1
RSO "Luctor et Emergo"	Mieke van de Ven
Schildersclub Lienden	Stiena Timmer + 1
Stichting Beheer Synagoge	Joof Tummers
Muziekvereniging Kunst en Vriendschap Maurik	Ron van Ewijk
Dorpshuis 't Zoetzand	Ton Reumer
Museum Buren & Oranje	Johan Jonkers
Theater Pip en Co	Pascale Houdé
Cultuurcoach	Lieke van der Heijden

Ronde tafel Beusichem, 20 september

Regionaal Archief Rivierenland	Ella Kok-Majewska
BasisBuren	Krista van Vreeswijk
Cultuurbedrijf Tiel	Mark van Dooren
Marechausseemuseum	René Parijs
Muziekvereniging Excelsior Beusichem	Judith Wieberdink
Dorpshuis 't Zoetzand	Nellie Onink
Stichting Muziek in Buren	Coosje Berkelbach
zanger, dirigent, stemcoach	Gerard Legeland
Casjeh Design	René Vlasblom
Kunst na Arbeid Ingen	Erna Janssen + 1
Bibliotheek Rivierenland	Evelien de Wit

Harmonie Soelen	Corrie Huigen
Muziekvereniging Prinses Juliana Eck en Wiel	Aron van Doorn
Muziekvereniging Prinses Juliana Eck en Wiel	Miranda van Dijk
Theater Heerenlogement	Paul Chaillet
Theater Heerenlogement	Barbara Pals
De Rode Held/Live in Buren	Wilco Versloot
Dorpshuis Erichem	Tonny de Morée
Dorpshuis Erichem	de heer Van Mourik
Stichting Dijk van een Delta	Gepco de Kruijff
Gemeenteraad	Peter van Dijk

BIJLAGE 6 – Ontwikkelingen gemeente Buren

Net als elders in de regio is in de afgelopen 10 jaar het aandeel gezinnen gedaald en het aantal senioren gestegen. Het aantal jongeren (1- en 2- persoonshuishoudens tot 20) is met 4,2% nergens in de regio lager dan in Buren. Op dit moment is al ruim de helft van de inwoners ouder dan 55 jaar.¹⁰

De structuur van de gemeente, met zestien kernen verdeeld over een grote oppervlakte, maakt dat de spreiding van voorzieningen een belangrijk vraagstuk is, en het combineren van voorzieningen mogelijk kansen biedt. Er zijn geen middelbare scholen in de gemeente Buren. Veel cultuur in Buren, van muziekverenigingen tot musea, is mogelijk door een grote inzet van vrijwilligers.

Landelijke (beleids)ontwikkelingen zoals de aanpassing van de bibliotheekwet en de toenemende aandacht voor cultuurparticipatie, cultuureducatie en spreiding vindt u bij de betreffende beleidsonderdelen.

Toekomstoriëntatie Buren

De analyse in de Toekomstoriëntatie Buren [11] typeert de gemeente Buren en onderscheidt ontwikkelingen die ook van belang zijn voor het cultuurbeleid. In deze zijn de passages die verband hebben met cultuur opgenomen. Een samenvatting daarvan:

Buren kent veertien kernen met elk een eigen cultuur en eigen opgaven. Inwoners zijn sterk kerngebonden en identificeren zich meer met de eigen kern dan met de gemeente. Een actief verenigingsleven dient vaak als maat voor sociale cohesie. Uit data van de VNG Burgerpeiling blijkt dat inwoners van Buren over het algemeen minder actief zijn in verenigingen dan inwoners van gemeenten van een vergelijkbare omvang en dan het provinciaal en landelijk gemiddelde. De leefbaarheid van de kernen kent vele facetten. Er moeten voldoende, passende en betaalbare woningen beschikbaar zijn. Voorzieningen (denk aan onderwijs, zorg, winkels, cultuur en openbaar vervoer) moeten bereikbaar zijn. En inwoners moeten op een acceptabele afstand van huis kunnen werken.

In Buren zijn diverse mogelijkheden voor sport, cultuur en recreatie: in musea, bij verenigingen, op kunstroutes en tijdens evenementen. Wat opvalt is dat de gemeente per inwoner aanzienlijk minder geld uitgeeft aan sport, cultuur en recreatie dan gemiddeld. Ook zijn de gemiddelde afstanden tot recreatieve en culturele voorzieningen (denk aan bibliotheken, poppodia en bioscopen) groter dan landelijk gemiddeld.

De 106 rijksmonumenten, 66 gemeentelijke monumenten, de geschiedenis met de Oranjes en de groene natuur maken Buren een aantrekkelijke omgeving voor toerisme en recreatie. Er zijn diverse musea. De aanwezige dorpshuizen in de kernen fungeren als multifunctionele accommodaties en zijn essentieel voor de leefbaarheid van de dorpskernen, omdat dit veelal de plek is waar lokale initiatieven vorm krijgen en mensen elkaar kunnen ontmoeten. In Buren vinden verschillende evenementen plaats waaronder BetuwsBuren, de jaarlijkse fruit- en streekmarkt, en de door Buren Bijzonder georganiseerde kunstroutes.

4.1 Knelpunten

Een landelijke ontwikkeling die ook in de gemeente Buren zichtbaar wordt, is dat de gemiddelde leeftijd van vrijwilligers hoger wordt. Oorzaken hiervan zijn vergrijzing en verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd, verhoogde druk op inwoners door de grotere verantwoordelijkheden die bij hen terecht zijn gekomen in de 'participatiesamenleving', gecombineerd met het feit dat

¹⁰ Woningprogramma 2020-2030 Gemeente Buren, 27 oktober 2020

¹¹ Berenschot, april 2021

mensen hun inzet voor steeds kortere tijd willen toezeggen. Hiermee brokkelt de basis bij erfgoedinstellingen en in cultuurparticipatie, zoals bij muziekverenigingen, langzaam af. De afhankelijkheid van vrijwilligers is in de culturele sector in Buren heel groot, waardoor de sector ook kwetsbaar is.

Specifiek voor de gemeente Buren geldt ...

- Reisafstand tot cultuur
- Monumenten worden verkocht – hoezo knelpunt irt cultuur

Toekomstoriëntatie gemeente Buren 2040

De analyse in de Toekomstoriëntatie Buren uit april 2021¹², typeert de gemeente Buren en belangrijke ontwikkelingen, die ook van belang zijn voor het cultuurbeleid. In deze bijlage zijn de passages opgenomen die daarvoor relevant zijn.

2. Buren in beeld

Kenmerken van zowel de regio als de gemeente Buren zijn de groene omgeving, de fruit- en laanboomteelt, de veeteelt, de aanwezigheid van de logistieke sector en de uitstekende geografische ligging tussen Utrecht, 's-Hertogenbosch, Nijmegen en Arnhem in. Ook voor recreanten en toeristen is de gemeente een gewilde plek, niet in de laatste plaats vanwege het cultureel erfgoed. 'Oranjestad Buren' huisvestte bijvoorbeeld ooit een van de grootste kastelen van Nederland. Buren is onderdeel van Regio Rivierenland dat sinds 1986 een intergemeentelijk samenwerkingsverband is.

3.1 Demografie, wonen en leefbaarheid

De bevolking groeit in zowel de gemeente Buren als de provincie Gelderland. Naar verwachting blijft de groei van Buren de aankomende decennia relatief achter bij de provinciale groei. Echter, na 2040 is de verwachting dat de bevolkingsgroei in Buren doorzet, terwijl de Gelderse groei afvlakt. De demografische trend van vergrijzing in Buren heeft grote gevolgen, zoals een groei van het aantal eenpersoonshuishoudens en een grotere behoefte aan (mantel)zorg en woon-zorgconcepten. Ook legt het druk op de zorg en voorzieningen die (deels door de gemeente) geboden moeten worden.

3.1.3 Ambities

De gemeente Buren zet in op leefbare kernen. Om de doelstellingen op het gebied van de fysieke leefomgeving te behalen, stelt de gemeente de volgende ambities:

- De voorzieningen in de gemeente zijn belangrijk voor de leefbaarheid, zelfredzaamheid en aantrekkelijkheid van de kernen. De gemeente wil een faciliterende rol vervullen en voorzieningen mogelijk maken in kernen wanneer daar behoefte aan is en draagvlak bestaat. Daarnaast wordt in de regio een regionale visie opgesteld over voorzieningen. Er zal worden gekeken hoe de deelnemende partijen elkaar op het vlak van voorzieningen kunnen ondersteunen en aanvullen.
- Bij het onderhouden en het inrichten van de publieke ruimte rekening houden met de gebiedstypes en historie (bijvoorbeeld bij centrumgebieden en de boerenlanen die de kernen met het buitengebied verbinden).

3.4 Sociaal Domein

Daarnaast zet de coalitie in op preventie en investeert zij in ondersteuning dichtbij, in de eigen kracht van inwoners en in vroegsignalering. Zo moet dure geïndiceerde zorg worden voorkomen.

¹² [Berenschot, april 2021](#)

Missie: het doel van Buren is dat iedereen kan en mag meedoen, ongeacht leeftijd, inkomen, afkomst of beperking. Veel inwoners lukt dit prima zelfstandig. Daar waar nodig biedt Buren passende hulp en ondersteuning. Ondersteunen gebeurt integraal, in het besef dat ondersteuning op het ene domein in samenhang moet gebeuren met andere domeinen.

3.5 Onderwijs

Buren wil kwalitatief goed onderwijs bieden aan haar inwoners en doet dat door verschillende ambities te stellen:

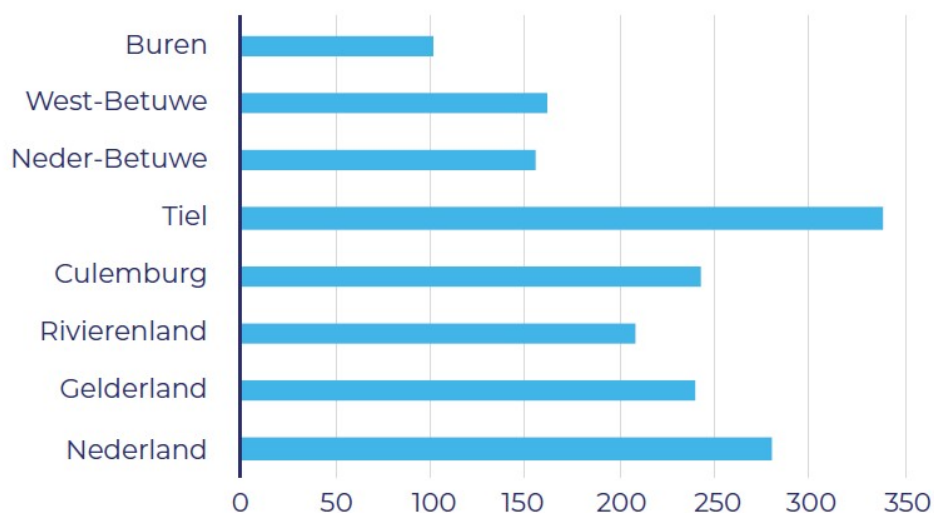
- Gebiedsgericht aanbod en programma's voor kinderen en ouders waaronder basisscholen op korte afstand.
- Laaggeletterdheid aanpakken op een kerngerichte manier en het stimuleren van lezen. In dit kader is in februari 2021 de raad akkoord gegaan met het vaststellen van de subsidieverordening Basisbibliotheek Gemeente Buren.

3.6 Cultuur, sport en recreatie

3.6.1 Huidige situatie

De 106 rijksmonumenten, 66 gemeentelijke monumenten, de geschiedenis met de Oranjes en de groene natuur maken Buren een aantrekkelijke omgeving voor toerisme en recreatie. Er zijn daarnaast diverse musea, zoals het Streekmuseum Baron van Brakell, het Marechausseemuseum, dat van 1972 tot en met 2023 gehuisvest was in het monumentale pand het Weeshuis, en het museum Buren en Oranje dat de eeuwenoude band tussen de Oranjes en de stad vertelt. De aanwezige dorpshuizen in de kernen fungeren als multifunctionele accommodaties en zijn essentieel voor het verenigingsleven en (culturele) activiteiten. Daarnaast vinden er verschillende evenementen plaats waaronder BetuwsBuren, de jaarlijkse fruit- en streekmarkt die haar zesde editie door corona naar 2021 moest verplaatsen, en de door Buren B!zonder georganiseerde kunstroutes. Dit culturele en recreatieve aanbod op gemeentelijk niveau wordt regionaal aangevuld met onder Appelpop en het Fruitcorso in Tiel, Culemborg Blues en de Bloesemtocht in Geldermalsen. De diverse kerken in de gemeente Buren spelen daarnaast een belangrijke rol in de Burense cultuur.

De gemeente Buren geeft per inwoner aanzienlijk minder uit aan sport, cultuur en recreatie dan de overige gemeenten in de regio Rivierenland, het landelijke en het provinciale gemiddelde (zie Figuur 24) Ter illustratie: waar Buren € 101 per inwoner uitgeeft, ligt het gemiddelde van de regio op € 225.

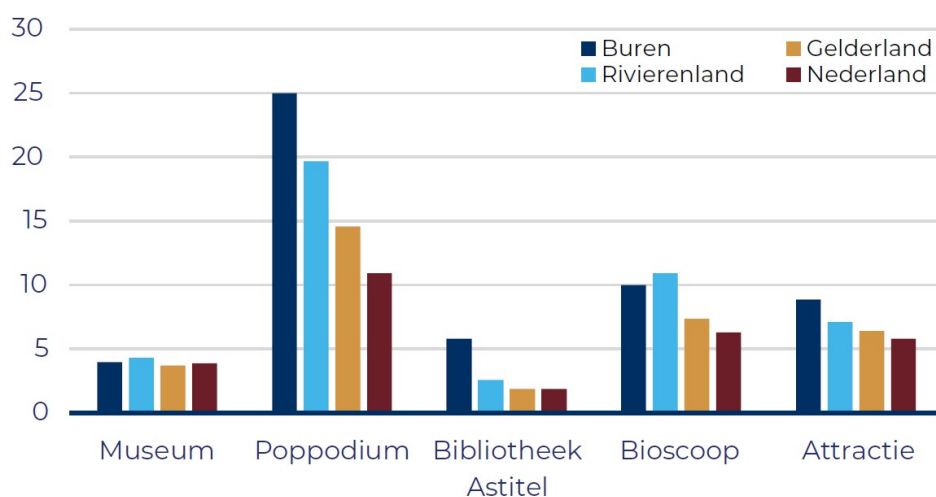

Figuur 24 **Uitgaven (€) per inwoner aan sport, cultuur en recreatie (CBS, 2021)**

Qua nabijheid van culturele/recreatieve voorzieningen valt op dat inwoners van Buren gemiddeld twee tot drie keer zo ver moeten reizen naar een bibliotheek als de rest van de regio. Hoewel de gemeente op dit moment zelf geen bibliotheek heeft, is Buren eind 2020 wel aangesloten bij de regionale bibliotheek. Ook de afstand tot een poppodium is twee keer zo groot als het gemiddelde van Nederland (zie figuur 26).

3.6.2 Trends en ontwikkelingen

- Voor de leefbaarheid van dorpskernen is de aanwezigheid van een multifunctionele locatie essentieel, omdat dit veelal de plek is waar lokale initiatieven vorm krijgen en mensen elkaar kunnen ontmoeten.
- Minister van Engelshoven heeft in 2018 aan gemeentes en provincies gevraagd om regionale cultuurprofielen te ontwikkelen. In het oosten van Nederland zijn door de provincie Gelderland, de provincie Overijssel en de verschillende gemeentes vijf cultuurprofielen gevormd waarbij er middels 'Route Oost' ook aandacht is voor de culturele infrastructuur, bovenregionale talentontwikkeling en profilering.

Figuur 26 Gemiddelde afstand (km) tot (culturele) recreatieve voorzieningen (CBS, 2019)

De provincie Gelderland heeft aangegeven gemeenten in Rivierenland te willen ondersteunen bij het in stand houden van een toekomstbestendige culturele infrastructuur. De ondersteuning is gebaseerd op een gezamenlijk vastgestelde visie op het gebied van cultuur en erfgoed. Waar overige regio's in Gelderland wel een regionaal cultuurprofiel hebben ontwikkeld, is dit in Rivierenland niet het geval. De gezamenlijke visie over cultuur en erfgoed is dus nog niet bekend in het gebied. Wel heeft de gemeenteraad van Buren in januari 2021 de Erfgoedverordening aangepast, zodat deze beter aansluit bij de Erfgoedwet.

3.6.3 Ambities

- De gemeente Buren heeft in haar Coalitieakkoord 2020-2022 de ambitie benoemd om het kunst- en culturaanbod te waarborgen en nieuwe initiatieven uit de samenleving te faciliteren. Op die manier wordt de identiteit van Buren als gemeente versterkt en wordt er tegelijkertijd in de recreatieve behoeftes van inwoners voorzien, wat de leefbaarheid van de kernen ten goede komt.
- Op regionaal niveau is Buren onderdeel van het '**Cultuur- en Erfgoedpact Rivierenland**' waarbinnen verschillende lijnen zijn ontwikkeld die elk aan diverse ambities werken. Deze regionale samenwerking staat in het teken van gezamenlijke (streek)marketing in relatie tot erfgoed en erfgoededucatie. Het programma 'Verbinden en Ontsluiten' heeft bijvoorbeeld als doel het cultureel

erfgoed en de historie van de regio in te zetten om toerisme te bevorderen. Een ander onderdeel van het 'Cultuur- en Erfgoedpact' speelt in op de ontgroening en de vergrijzing van de regio door **cultuurparticipatie onder ouderen te stimuleren**. De ambitie is om door middel van culturele activiteiten zingeving te stimuleren en eenzaamheidsproblematiek onder ouderen tegen te gaan.

- Ook is er in juli 2020 het 'Convenant Cultuureducatie 2020-2023' gesloten waarbij verschillende gemeenten uit de regio samenwerken om **gedegen cultuuronderwijs** te realiseren. Op lokaal niveau hebben basisscholen, kinderopvangorganisaties, lokale culturele partijen en de gemeente de ambitie gesteld om kunst en cultuur een structurele plaats te geven in de kinderopvang en het onderwijs.
- In Rivierenland is de ambitie uitgesproken om zoveel mogelijk culturele activiteiten dichtbij huis te faciliteren. Hierbij spelen dorpshuizen en (kleine) theaterzalen een cruciale rol.

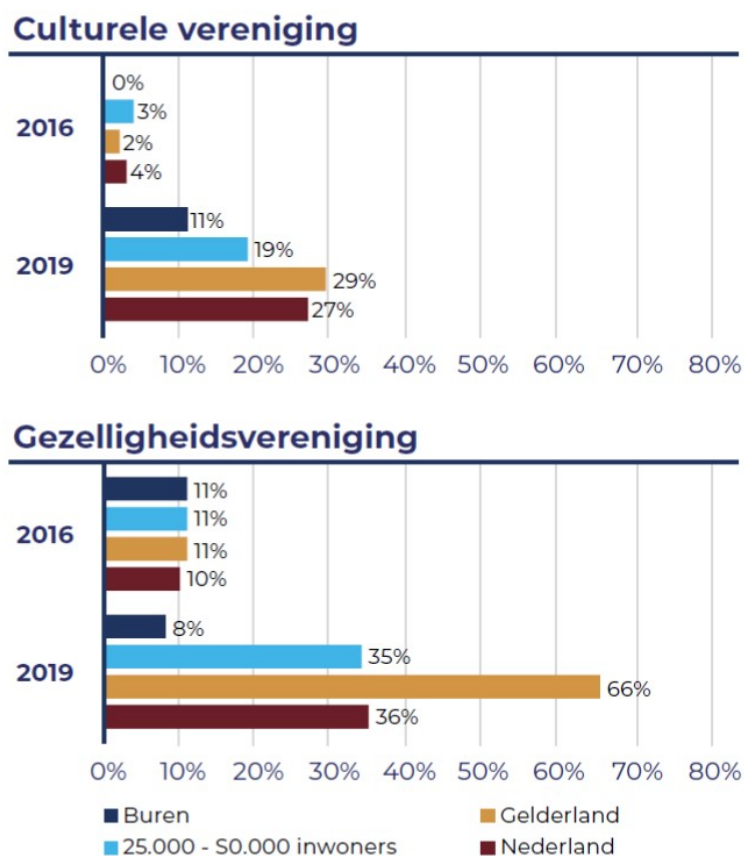
3.9 Beelden over de beleidsterreinen

Cultuur, sport en recreatie: In verschillende gesprekken kwamen de bezuinigingen van de gemeente Buren op de bibliotheek en het muziekonderwijs naar voren. Deze gesprekspartners onderstreepten het belang van regionale samenwerking om dergelijke voorzieningen te behouden én betaalbaar te houden.

4.1 Kerngericht werken

4.1.1 Feiten

Buren kent veertien kernen met elk een eigen cultuur en eigen opgaven. Inwoners zijn sterk kerngebonden en identificeren zich meer met de eigen kern dan met de gemeente. Een actief verenigingsleven wordt vaak gezien als een maat voor sociale cohesie. Uit data van de VNG Burgerpeiling blijkt dat inwoners van Buren over het algemeen minder actief zijn in verenigingen dan inwoners van gemeenten van een vergelijkbare omvang en dan het provinciaal en landelijk gemiddelde (zie figuur 34).

Figuur 34 Verenigingsleven, VNG Burgerpeiling (2016 en 2019).

5.2 Inzetten op leefbaarheid

Buren kenmerkt zich door haar veertien hechte woonkernen, met elk een eigen cultuur en identiteit. Een speerpunt voor de gemeente is het behouden en versterken van de leefbaarheid in deze kernen, zodat inwoners hier ook in de toekomst graag blijven of komen wonen. De leefbaarheid van de kernen kent vele facetten. Er moeten voldoende, passende en betaalbare woningen beschikbaar zijn. Voorzieningen (denk aan onderwijs, zorg, winkels, cultuur en openbaar vervoer) moeten bereikbaar zijn. En inwoners moeten op een acceptabele afstand van huis kunnen werken. Het scheppen van een kwalitatief hoogstaande leefomgeving is van belang voor een vitale gemeente (en gemeenschap), maar kost ook geld.

6.2 Het Buren van 2040

Op basis van voorgaande, ziet het voorkeursprofiel van Buren er als volgt uit: Het Buren van 2040 zet in op groei en bescheiden bruis.